

МЕЖДИНЕН ДОКЛАД

ЗА НАПРЕДЪКА НА СЪДА В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Център на
НПО в Разград

МЕЖДУИНЕН ДОКЛАД ЗА НАПРЕДЪКА НА СЪДА В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Център на
НПО в Разград
2012 г.

Докладът съдържа резултати от гражданското наблюдение на районни и окръжни съдилища в дванадесет града в Южна България. Представени са констатации и изводи за функционирането на наблюдаваните институции. Изведени са конкретни препоръки към Висш съдебен съвет и Министъра на правосъдието.

Проучването е осъществено в рамките на проекта „Правосъдие близо до хората: втора фаза“, реализиран с финансовата подкрепа на Фондация „Америка за България“.

Редакционен съвет: Георги Милков и Елин Харизанов

Автори на тримесечни аналитични доклади:

Боян Боянов, Димитър Андреев, Елиана Спасова, Емил Кастрев, Златка Григорова, Ирена Костадинова, София Чаушева, Живко Милушев, Вълко Станев, Ивайло Иванов, Петър Стоилов, Нина Христоскова.

Експерти: Надежда Василева, Стела Ковачева.

Редактор: Стела Ковачева

Признателни сме на съдия Нели Генчева от Районен съд - Разград за активното участие в гражданското наблюдение през последните осем години.

Благодарим на екипа на фондация „Америка за България“, които подкрепиха идеята за гражданско наблюдение на съда в Южна България.

Публикацията се издава в рамките на проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“, осъществяван от Център на НПО в Разград и Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда в България. Публикуваните констатации, изводи и препоръки по никакъв начин не ангажират Фондация „Америка за България“.

ISBN 978-619-90012-1-9

НАЦИОНАЛНА НПО МРЕЖА ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА

МЕЖДИНЕН ДОКЛАД ЗА НАПРЕДЪКА НА СЪДА В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Период на наблюдение: януари - май 2012 г.

Издава: Център на НПО в Разград
7200 Разград, П.К. 237, тел./факс: (084) 66 16 94,
ел. поща: ngo@ngo-rz.org, www.ngo-rz.org

Всички права запазени © 2012, Център на НПО в Разград

СЪДЪРЖАНИЕ:

УВОД	5
РЕЗЮМЕ	8
ДОКЛАД ОТ ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ	12
ТЕМА 1. ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ И КОНФЛИКТИ НА ИНТЕРЕСИ	12
ТЕМА 2. ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА СЛУЧАЙНИЯ ПРИНЦИП ПРИ РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ПОСТЪПИЛИТЕ СЪДЕБНИ ДЕЛА	19
ТЕМА 3. ОТЧЕТНОСТ, ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА СЪДА.....	26
ТЕМА 4. ДЕТСКО ПРАВОСЪДИЕ.....	33
ПРЕПОРЪКИ	37
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	45
СТАТИСТИКА	46
ДОКЛАДИ ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА	60

Проект „ПРАВОСЪДИЕ БЛИЗО ДО ХОРАТА: Втора фаза“

Легенда на съкращенията:

ВСС	Висш съдебен съвет
ВАС	Върховен административен съд
ДАЗД	Държавна агенция за закрила на детето
ЗБППМН	Закон за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни
ЗЗДет	Закон за закрила на детето
ЗЗДН	Закон за защита от домашното насилие
ЗПУКИ	Закон за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси
КЕПБМ	Кодекс за етично поведение на българските магистрати
КС	Конституционен съд
МП	Министерство на правосъдието
НПО	Неправителствени организации
ОС	Окръжен съд
РС	Районен съд
СК	Семеен кодекс
УБДХ	Указ за борба с дребното хулиганство

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“

УВОД

Настоящият доклад е отражение на гражданското мнение за напредъка на съда в половината от Южна България. Документът съдържа факти, констатации, изводи и оценки, направени в резултат на гражданско наблюдение на съда.

Проучването е осъществено в рамките на проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“, реализиран с финансовата подкрепа на Фондация „Америка за България“.

Сдружение „Център на НПО в Разград“ има сериозен опит в сътрудничеството със съдебни институции и НПО в България, свързан с обективно гражданско наблюдение на съда по теми за достъп до правосъдие, участие на уязвими групи в съдебни процеси, архитектурна среда на съдебни сгради, приложение на новоприети закони и детско правосъдие.

Гражданското наблюдение на съда изследва практиките на третата власт по предварително зададени теми, свързани с достъпността на съда до гражданите, неговия публичен образ и произтичащото от тях доверие на обществото към съдебната система.

Пилотното проучване е осъществено през 2004 година, когато за първи път граждански активисти от Центъра на НПО в Разград влязоха в съдебните зали, за да проследят процеси, които не ги интересуват лично. В следващите седем години гражданското наблюдение се разви, разшири съдържанието и обхвата си, усъвършенства методиката си и привлече за сътрудничество други активни неправителствени организации от цялата страна, които се обединиха в Национална мрежа за гражданско наблюдение на съда.

В настоящия доклад са включени обобщените резултати и изводи от гражданско наблюдение по проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“, проведено в периода януари-май 2012 година, което имаше задача да проучи напредъка на съда в Южна България. Мониторингът проследи дейността на районните съдилища в 12 града: Асеновград, Благоевград, Велинград, Дупница, Карлово, Кюстендил, Пазарджик, Перник, Петрич, Пещера, Пловдив, Разлог, както и дейността на окръжните съдилища в Благоевград, Кюстендил, Пазарджик и Пловдив. В обхвата са включени 5 съдебни окръга, 52 общини с територия от 21 928 кв.км и население 1 635 586 души.

Мониторингът се провежда по специална методика, прилагана от Националната мрежа за гражданско наблюдение на съда в продължение на повече от седем години. В основата ѝ е залегнал опитът на две неправителствени организации от САЩ - „Адвокати от Минесота за човешки права“ и „WATCH“, експериментирали метода за първи път зад океана. През 2004 година техният подход бе проучен и адаптиран към българските условия от екип на Институт „Отворено общество“ в София и предоставен на Центъра на НПО в Разград. Стъпвайки върху добрата практика на авторитетните американски организации, екипът

разви и усъвършенства инструментариума, съобразно спецификата на съдебната система в нашата страна, като се постарахме да превърнем Системата за гражданско наблюдение в надеждна и сериозна платформа за формиране на гражданско мнение за съдебната система.

Шестдесет обучени за целите на проекта доброволци изследваха избраните за мониторинг теми. Преди да започнат работа по прякото наблюдение, доброволците получават ясни указания как ще събират информация, за проучване и анализиране на проблемите на съдебната система в техните граждански доклади.

Наблюдателите проследиха 349 съдебни дела в областта на детското и младежкото правосъдие по Закона за закрила на детето, Закона за защита от домашното насилие, Семейния кодекс, Указ за борба с дребното хулиганство и Закона за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Подборът на съдебните процеси, избрани за наблюдение, бе съобразен с фокуса на мониторинга и представлява балансирана извадка от постъпилите през месеца съдебни дела в съответния наблюдаван съд. Впечатленията от съдебната зала бяха нанасяни в специално създадени карти за наблюдение. Доброволците осъществяваха преките наблюдения чрез лично присъствие в съдебните зали, следвайки въпросника в картите си, както и публичната среда, в която работят съдилищата. Проследени бяха информационните потоци, съдържащи публикации и излъчвания, свързани с работата на съдебните институции, отделни магистрати и колегии. Доброволците имаха за задача да отразят личните си впечатления, натрупани от разговори по проучваните теми с ръководствата на съдилищата, с граждани, магистрати, с представители на медиите в региона, с неправителствени организации. Специално внимание е отделено на публикувани декларации по реда на ЗПУКИ на действащи съдии, като документите са разгледани детайлно, защото практиките за тяхното съставяне и огласяване имат голямо значение за състоянието на публичния образ на съда в обществото. Не са подминати мнения и коментари, свързани със знакови дела срещу представители на организираната престъпност, резултатите по които пряко са наблюдавани от Европейската комисия.

Получените факти от общото наблюдение бяха изложени в първични доклади, представени за анализ и оценка от експертните групи. Заключениета бяха публикувани в тримесечните аналитични доклади за напредъка на съда на Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда.

Тримесечният аналитичен доклад е базовият документ, въз основа на който наблюдаващият екип обосновава изводите и оценките си от мониторинга. Фактите, статистическите данни и анализите в него са факторите, на чиято база се прави преценката за степента на напредък на всеки съд.

При оценка на степента на напредък на отделните съдилища сме се ръководили от нормата, че „Незначителен напредък“ получават съдилищата, които според нас имат сериозни проблеми с отчетност, публичност и прозрачност в практиките си. Подобна оценка следва и когато са нарушени общоприети стандарти за етично поведение от

магистрати или са установени съществени пропуски при воденето на съдебни процеси. „Сериозен напредък“ се поставя за практики, които показват ясна воля за промени и преследват дългосрочни резултати. За „Изключителен напредък“ става дума, когато съдът въвежда и прилага нови иновативни практики, одобрени от Висшия съдебен съвет и от Министъра на правосъдието.

От наблюдаваните четири теми по проекта се очертават три важни предизвикателства пред Висшия съдебен съвет:

1. Да се преразгледат границите на съдебните райони - „съдебна география“;
2. Да се оптимизира броя на съдилища и прокуратури;
3. Да се определят критерии за натовареност на магистратите.

Трите мерки са леснопостижими в рамките на действащото законодателство и ще имат видим положителен ефект. Необходимо е съгласие по тези мерки между Министъра на правосъдието и Висш съдебен съвет, за да се случат бързо и навреме очакваните проемни.

Липсата на решимост ще задълбочи усещането у гражданите за корупция в съдебната система, проблеми с професионалната етика и сериозни конфликти на интереси.

Съдебната система в България трябва да се реформира бързо и качествено. Необходими са няколко важни стъпки за повишаване на ефективността, намаляване на бюрокрацията и корупцията. Подобряването на оперативността на съдебната система е само първа крачка към постигане на ефективно правосъдие с лице към хората и бизнеса.

декември 2012 г.

РЕЗЮМЕ

Представеният доклад съдържа констатации, изводи и оценки, направени въз основа на граждански мониторинг, осъществен от Националната мрежа за гражданско наблюдение на съда.

Проучването е реализирано в рамките на проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“, с подкрепата на Фондация „Америка за България“.

Гражданското наблюдение е насочено към четири ключови области в работата на съда, свързани с процесите на реформиране в него, с повишаването на информираността и достъпността на гражданите до правосъдие, работата на съда с малолетни и непълнолетни; гарантиране на публичност, безпристрастност и прозрачност на съда чрез положителни и иновативни практики; регулиране и контрол на етичното поведение и конфликти на интереси на съдии; възможността на уязвими групи хора да се ползват от услугите на правораздаването.

ТЕМА 1. ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ И КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ

Една от основните задачи на мониторинга е проследяването на практиките, свързани с прилагането на Закона за предотвратяване и установяване конфликти на интереси от страна на магистратската общност и съдебните служители в наблюдаваните съдилища.

Проведеното в първата половина на 2012 година наблюдение показва, че няма съществена промяна в практиките, установени от гражданските активисти в предходния мониторинг от 2011 година, който изследва напредъка на съда в Северна България.

В съдилищата в Южна България магистратите формално спазват нормите на ЗПУКИ. Те попълват по различен начин, повечето със съкращения и в недостатъчна степен обстоятелствата в декларациите по ЗПУКИ за обвързаности и съобщават за възможни конфликти на интереси със свързани с тях лица. Налага се общия извод, че огласяването на тези факти цели не да осветли отношенията на зависимости, а да ги прикрие (доколкото това е възможно в рамките на закона).

Гражданските активисти продължават да настояват в декларациите за конфликт на интереси, подадени от служителите в правораздавателната система да се посочват пълните имена на магистратите и свързаните с тях лица. Прибягването до съкращения или използване на инициали възприемаме не само като порочна практика, а като нарушаване императивите на закона.

Несъстоятелно за нас е обяснението, че този подход се одобрява и поддържа от Висшия съдебен съвет. Съветът няма правомощия да променя закони и да ги тълкува, доколкото като колективен орган той е създаден да управлява и назначава кадрите в съдебната система. Магистратите са публични служители и законът ги определя като задължени лица, които трябва да публикуват данните за своето имущество, доходи, банкови заеми и свързаните с тях лица.

Мониторингът по прилагане на Кодекса за етично поведение на българските магистрати се базира на проучвания, осъществени от доброволците след разговори с магистрати, граждани, журналисти, граждански активисти и въз основа на публикации в медиите.

Включените в докладите на наблюдението случаи не изчерпват спорните според нас морално етични казуси в проучваните съдилища, нито имат за цел да фокусират вниманието върху точно определени персони от магистратската общност. Отбелязаните примери следват да се възприемат като илюстрация на поддържаната от наблюдаващия екип теза, за стремеж към налагането на високи етични стандарти вътре в средите на българските магистрати. Наблюдавания процес протича непоследователно, колебливо, с опит да се заобиколят нормите на професионалната етика с оправдания, базирани на формализирани твърдения и казуистични увъртания.

ТЕМА 2. ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА СЛУЧАЙНИЯ ПРИНЦИП ПРИ РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ПОСТЪПИЛИ СЪДЕБНИ ДЕЛА В СЪДА

Гражданското наблюдение смята, че всички съдилища трябва да работят само с един унифициран за цялата страна продукт за разпределение на делата. Подобно предложение е направил и работната група на Консултативния форум на районните съдилища. Според нейния ръководител съдия Меглена Тянкова от Окръжен съд - Хасково, някои от прилаганите софтуерни продукти създават възможност за манипулиране.

Прилаганият метод на случайния принцип е поставен под въпрос, ако се окаже, че електронната система, независимо от вида на продукта, който използва, позволява манипулиране.

Настойчиво препоръчваме Висш съдебен съвет да възложи независима експертиза от външни специалисти, които да оценят програмния продукт за случайно разпределение Law choice, и всички други електронни програми, които се използват в съдебната система - съд, прокуратура и следствие

Мониторингът отчита като недостатък и обстоятелството, че съществуващата практика не позволява да се отчита фактическата и правна сложност на делата, подлежащи на разпределение, а като критерий се налага единствено количественият принцип. Чрез този механизъм на различните съдии могат да се разпределят за разглеждане приблизително еднакъв брой дела, които обаче по сложност да са абсолютно различни и да поставят в привилегировано положение магистратите, получили рутинни дела, както и да натоварят неимоверно други, които разглеждат и решават сложни и тежки съдебни процеси.

Принципът на случайното разпределение на делата може да се наруши не само като се манипулира електронната система. Практиката показва, че правилото може да се заобиколи и посредством „вратички“, които позволяват съдийският състав, годен да разгледа определено дело да се редуцира до точно определени имена, на които наистина случайно да се възложи точно определен процес.

Затова често наблюдаваме неясно мотивирани отводи, които не обясняват защо един съдия не иска да разгледа определено дело. Случва се и страни по делата да искат отводи, с аргумента, че съдията не

е допуснал исканите от адвокатите доказателства. Подобни претенции се използват от магистратите, които веднага се съгласяват да се отведат и така да дадат възможност за нов избор на съдия.

ТЕМА 3. ОТЧЕТНОСТ, ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ НА СЪДА

През последните пет години се наблюдава развитие на политиките за прозрачност и публичност в съдебната система. Налице е стремеж съдът да предоставя повече и по-разнообразна информация на гражданите за услугите, които предлага, за дейността на съдебните канцеларии и за работата на съдебните органи.

Наложително е да се подобри политиката на ВСС в публичната сфера, за да усетят гражданите напредъка в дейността на съдебната система, която е отговорна, ефективна и прозрачна.

Един от най-добрите способности за повишаване публичността и прозрачността в работата на съдебната система е наложилата се в последните години практика за поддържане на интернет-страници на отделните съдилища.

Гражданското наблюдение отчита като напредък на съда въвеждането на онлайн услуги за гражданите. Този подход пести време за потребителите и им дава повече сигурност, когато искат да ползват определен вид услуги, предоставяни от съдебната система. Все още няма възможност съдебните такси да се заплащат по електронен път.

Налице е напредък в дейността на съдилищата, насочен към повишаване достъпността на гражданите до услугите, предоставяни от съдебните институции; видимо подобрене на мерките за информираност на гражданите, които съдилищата осигуряват в рамките на своите сгради.

Все още е недостатъчно развита връзката на съда с гражданите - няма специално назначени експерти за връзки с обществеността. Контактите с медиите не са регулирани и информацията за дейността на съдилищата е оставена на инициативата на средствата за информация.

Препоръчваме Министерството на правосъдието да положи усилия за постигане на баланс между финансовия ефект и улеснен достъп на гражданите до правосъдие при управлението на съдебните сгради.

Необходимо е да се облекчат условията за заплащане на съдебните такси за граждани. Висшият съдебен съвет да улесни процеса по въвеждане на електронни разплащания и монтиране на ПОС терминали в съдилищата.

Съдилищата публикуват своите актове, документи и доклади на интернет-страниците си, но рядко или никога не представят пред

обществото публични отчети за своята дейност, придружени с анализи и стратегии за развитието си.

Необходимо е Висшият съдебен съвет да анализира управлението на бюджета на съдебната власт, като идентифицира ключовите политики за ускоряване на съдебната реформа. Гражданите очакват функционираща система с високи професионални стандарти. Съдилищата, като второстепенни разпоредители с бюджетни средства, да планират и изградят ефективни стратегии за постигане на отчетност, публичност и прозрачност.

ТЕМА 4. ПРАВОСЪДИЕ ЗА ДЕЦА

Силното обществено внимание към темата за децата и необходимостта от сериозна реформа в обществената грижа за подрастващите, предполага специално наблюдение на съдебни производства с участието на непълнолетни и малолетни лица.

Мониторингът показва, че делата заведени по Закона за закрила на детето се разглеждат експедитивно, отчитайки сложността на тематиката. Във всички наблюдавани съдилища съдиите подхождат отговорно, внимателно и загрижено, когато става дума за закрилата и правата на децата. Считаме, че държавата, в лицето на изпълнителната и съдебната власт, трябва да разработи обща програма за създаване на подходящи условия за водене на съдебни процеси с участие на деца. Препоръчваме на територията на всеки съдебен окръг да се планира създаването на т.н. „синя стая“, в която да бъдат изслушвани децата.

„Препоръчваме да се създаде ориентирана към правата на детето правна уредба, изцяло съобразена с международните правни стандарти, както и с установените най-добри практики в чуждестранните правни системи, когато същите са приложими към българската обществена действителност.“¹

Наблюдението счита, че предмет на държавната политика трябва да стане и задължителната специализирана подготовка на магистратите за работа с деца, участници в разглежданите дела.

Практика е съдът да настанява децата в институции до навършване на пълнолетие (18г.) по молба на социалните служби. В момента част от тези деца продължават да живеят в домовете след срока на съдебните решения и са там в нарушение на закона.

Според нас е необходимо периодично преразглеждане на мерките за закрила по ЗЗД по инициатива на социалните работници или директорите на домове. Необходимо е да се поставят измерими срокове за наложените мерки по ЗЗДет., които да съответстват на развитието на децата. Съдът трябва да съобразява индивидуалното развитие и да настанява децата за определен срок.

¹ Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за деца, стр.14, <http://www.justice.government.bg/new/Documents/Bills/Conception.pdf>

ДОКЛАД ОТ ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ

ТЕМА 1. ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ И КОНФЛИКТИ НА ИНТЕРЕСИ

А. ЗАКОН ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ И УСТАНОВЯВАНЕ КОНФЛИКТИ НА ИНТЕРЕСИ

Проследяването на практиките, свързани с прилагането на Закона за предотвратяване и установяване на конфликти на интереси в наблюдаваните съдилища, бе една от основните задачи на наблюдението. За тази цел доброволците проучиха детайлно съдържанието на декларациите, подадени от магистрати и съдебни служители по ЗПУКИ, като проследиха и начините за тяхното публично оповестяване.¹

Проведеното в първата половина на 2012 г. наблюдение показва, че няма съществена промяна в практиките, установени от гражданските активисти в предходния мониторинг от 2011 година, който изследва напредъка на съда в Северна България.

В съдилищата в Южна България магистратите формално спазват нормите на ЗПУКИ. Те оповестяват обстоятелства за обвързаности и възможни конфликти на интереси със свързани с тях лица, но се налага общият извод, че огласяването на тези факти цели не да осветли отношенията на зависимости, а да ги прикрие доколкото това е възможно в рамките на закона. Честа практика е в изследваните публични декларации, имена на роднини, партньори, близки на съдиите да се съобщават с инициали. По този начин са изписани и много от фирмите и дружествата, в които участват роднини на съдиите и чиито търговски интереси биха могли да бъдат отчетени от правораздаващите, защото те не са ясно огласени в декларациите им.

Съществуват разлики в съдържанието на декларациите на съпрузи, работещи като магистрати в един и същ съдебен окръг, като единият съобщава, че брачният му партньор му е колега, а другият премълчава това обстоятелство.

Масово се пропуска да се отбележат имената на кредитните институции, отпуснали банкови заеми на магистратите. Съдия е „пропуснал“ да отбележи съществуващи вземания на семейството ѝ от юридическо лице, регистрирано в подсъдната ѝ магистратура.

Наблюдаващият екип е направил тези изводи, след проучване на декларациите на магистратите, публикувани на страницата на Висшия съдебен съвет, където те могат да бъдат открити за всеки отделен съд в дълги списъчни файлове, в pdf формат, неподредени по азбучен ред, без възможност да бъдат търсени по име на отделен съдия.

Обстоятелството, че тези изключително важни за непристрастността на съда документи се откриват трудно и бавно, единствено на сайта на ВСС се възприема от магистратските колегии като факт, който не ги засяга. Председател на съд, включен в настоящия мониторинг, оспорва констатациите на наблюдателите, с обяснението, че всички магистрати

¹ <http://www.justice.bg/bg/start.htm>

в ръководения от него съд, са огласили изчерпателно исканите данни с пълни имена и подробности, но по усмотрение на Висшия съдебен съвет те са публикувани в различен от оригиналния им вид. Това „не зависи от знанието и волята на съдиите, не може да бъде вменено в тяхна вина и от това да се направи извода, че съдиите не са спазили задължението за коректно деклариране по ЗПУКИ или че са създали съмнение в етичното си отношение към обществото, какъвто акцент е открит в доклада Ви“¹, се казва в писмо на съдебния ръководител.

Без да влизаме в излишна полемика, считаме, че има много начини, непродуктивната според нас практика на Висшият съдебен съвет, който по незнайни за обществото причини предпочита декларациите на магистратите по ЗПУКИ да бъдат трудно достъпни и неясни за гражданите, може да се заобиколи от магистратските колегии, ако те искат това. Например възможно е съдиите в даден съдебен район да решат и да публикуват своите декларации на сайта на съда, в което работят. Законът за предотвратяване и установяване на конфликти на интереси не забранява прилагането на тази практика на прозрачност. По този начин имената на жреците на Темида, техните роднински, икономически връзки и други обвързаности ще бъдат ясно заявени и огласени пред гражданите, там където те живеят. По този начин опитите да се прикрият зависимости ще бъдат забелязани от местната общност, в която анонимността е далеч по-трудна. Това от една страна ще покаже, че магистратските колегии като цяло имат ясен стремеж за публичност и откритост, а от друга ще ограничи действията на онези съдии, които се изкушават да скрият подробности за своите обвързаности зад паравана на инициалите и неточно оповестените факти.

Гражданските активисти продължават да настояват в декларациите по ЗПУКИ, подадени от съдиите да се посочват своите пълни имена, както и на свързаните с тях лица. Прибягването до съкращения или използване на инициали възприемаме не само като порочна практика, а като нарушаване императивите на закона.

Обяснението, че този подход се одобрява и поддържа от Висшия съдебен съвет за нас е несъстоятелно. Съветът няма правомощия да променя закони и да ги тълкува, доколкото като колективен орган той е създаден да управлява и назначава кадрите в съдебната система.

Съдиите са публични служители и законът ги определя като задължени лица, които трябва да публикуват данните за своето имущество, доходи, банкови заеми и свързаните с тях лица.

Констатираните в практиките недостатъци, свързани с огласяването на обстоятелствата в съдийските декларации по ЗПУКИ, в пълна степен се отнасят и за съдебните служители. В декларациите им могат да се открият също имена, изписани с инициали, търговски фирми обявени по същия начин, несъобщени имена на банки, от които са взети кредити. По правило декларациите на служителите са публикувани в сайтовете на съответното съдилище, но рядко в началната страница е ясно показан пътят, по който потребителят би могъл да намери този вид информация.

¹ Писмо на г-жа Екатерина Николова, Председател на Районен съд - Благоевград (изх.№180/21.05.2012г.) до Георги Милков, ръководител на проекта; курсивът е на автора на документа.

Сведенията за обвързаностите на чиновниците в едно от съдилищата дори се оказаха скрити в секцията „Обявления“ на интернет-страницата на магистратурата.

Според съдия Сотир Цацаров, Председател на ОС Пловдив *„Законът за предотвратяване и установяване конфликт на интереси не въвежда задължение за деклариране на размер на кредита - това съдиите декларират пред Сметната палата. На съхраняваните на хартиен носител декларации на съдебните служители, са отразени подробно както размерът на техните кредити, така и кредитните институции, към които е възникнало задължението. В случай на сигнал за някой служител за конфликт на интереси, тази информация винаги може да бъде проверена в органа на съдебната власт.“*¹

Описаните факти и процеси ни дават основание да заявим, че **липсва минимален напредък** по тази изключително важна тема за реформата в съдебната система. Продължаваща практика е законът да се спазва строго формално, като се търсят и подкрепят практики, целящи действителното му заобикаляне. Гражданите възприемат подобна тенденция като отказ от истинска публичност. Продължаваме да стоим зад твърдението си, че **наложеният под натиска на Европейската комисия Закон за предотвратяване и установяване на конфликти на интереси се negliжира от магистратската общност в рамките на възможното**. Това според нас показва, че необходимостта от промяна в ценностната ориентация още не е осъзната от жреците на Темида и те не се стремят да ускорят тези процеси с темповете, които обществото очаква и изисква от тях.

Б. КОДЕКС ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ МАГИСТРАТИ

Мониторингът върху спазването Кодекса за етично поведение на българските магистрати, се базира на проучвания, осъществени от доброволците след разговори със съдии, граждани, журналисти, граждански активисти. При изготвянето на доклада са взети под внимание публикации в медиите, свързани с конкретни случаи, третиращи поведение на магистрати, конфликти в съдилищата, придобили публичност оценки, породени от дискусии по темата, както и доклади, становища, коментари на институции във и вън от съдебната система.

Включените в докладите на наблюдението случаи не изчерпват спорните според нас морално етични казуси в проучваните съдилища, нито имат за цел да фокусират вниманието върху определени личности от магистратската общност, работеща в тях. Отбелязаните примери следва да се възприемат като илюстрация на поддържаната от наблюдаващия екип теза, че стремежът към налагането на високи етични стандарти вътре в средите на българските магистрати е процес, който протича непоследователно, колебливо с опит да се заобиколят нормите на професионалната етика с оправдания, базирани на формализирани твърдения и казуистични увъртания.

¹ Писмо Изх. № 8305/11.06.2012г. на Председателя на ОС Пловдив до Ръководителя на проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“

Екипът на гражданското наблюдение извърши проучване на Доклад на ВСС за извършена проверка по сигнали и публикации в пресата, свързани с твърдения, че са налице нарушения и конфликт на интереси в дейността на бившия административния ръководител на Окръжния съд в Благоевград Красимир Аршинков.¹ В доклада се констатира, че в рамките на година и два месеца като председател Аршинков е назначил за съдии три външни за съдебната система юристи, работили дълго време като адвокати в града и са били колеги на съпругата му, също адвокатка Михаела Аршинкова. Една от тях - съдия Румяна Бакалова е била назначена директно за заместник-председател на съда, като на нея е било поверено разпределението на съдебни дела в гражданското отделение. В резултата на този кадрови подбор 77 от 100 граждански дела, по които се е явявала като адвокат съпругата на председателя Аршинкова, зад съдийската банка са седели бившите ѝ колежки от адвокатската колегия в Благоевград.

Проверяващата комисия на ВСС е установила още, че за съдебен заседател в съда неправомерно е бил назначен мъж, който в същото време е бил подсъдим по дело от общ характер. Като скандално е оценено и назначението на служителя по сигурността в съда Пенчо Кирчев, който е бил подсъдим по наказателно дело и оправдан точно от председателя Аршинков, а защитник на обвиняемия е била съдийската съпруга Аршинкова.

В резултат на спорните назначения, както и предизвикващите възражения методи на администриране сред съдийската колегия в Окръжен съд - Благоевград се създава крайна поляризация на мненията, която прераства в междуличностна война сред съдиите, според доклада на проверяващите.

„...на принципни разногласия относно конкретни кадрови решения, формирането на съдебните състави, разпределението на делата, толерирането на определени магистрати и negliжирането на други, използване на административни правомощия и власт в личен интерес, което влошава работната атмосфера в съда. Не на последно място е и безспорната негативна обществена нагласа по отношение обективността и качеството на правораздаването като цяло в съдебния район“.

Липсва реален резултат от дейността на специалната комисия на ВСС и нейния доклад. Нищо не се е променя за главните герои на негативния доклад - всички остават да работят в съдебната система. Наказани съдии няма...

Висшият съдебен съвет се е ограничил единствено с кадрова промяна на председателския пост. Въпреки нелицеприятните констатации, включващи и множество нарушения в работата на районния съд в Петрич, председателстван по това време от кума на Аршинков, Иво Харамлийски, Красимир Аршинков и кумът му продължават да работят като съдии в Окръжен съд - Благоевград до момента.

¹ http://dariknews.bg/media/2010/01/doklad-OS_Bg.pdf , Доклад за извършена проверка по сигнали и публикации в пресата относно твърдения за евентуални нарушения и съмнения за конфликт на интереси в дейността на административния ръководител на Окръжен съд - Благоевград Красимир Аршинков, Временна комисия на ВСС по Протокол No51/10.12.2009 г.

С Благоевградски адрес е и друг скандал, предизвикал остро критични реакции в обществото и влязъл като христоматиен пример за корупция в съдебната система. Става дума за имотните сделки на младшия съдия Деница Урумова, дъщеря на съдията от Върховния административен съд Николай Урумов, която става жител на курортната община Приморско за 7 дни, регистрира се там като социално слаба и получава от местната власт на преференциални цени парцел от 469 кв. м. до морето на цена 1 829 лв., „за да задоволи жилищните си нужди“. Ползвайки отстъпено право на строеж тя издига там в качеството си на човек с остри жилищни нужди хотел с ресторант, кафенета и увеселителни заведения. Медийните разкрития по случая с дъщерята на висшия съдия Урумов станаха причина през март 2011 година Висшият съдебен съвет да я освободи от длъжност за дисциплинарни нарушения и престъпване на Етичния кодекс на българските магистрати. Няколко месеца по-късно обаче колегите на Урумов от ВАС отмениха решението за уволнението на скандално прочулата се млада съдийка.

Гражданското наблюдение на Националната НПО мрежа установи пропуск от етично естество, направен от младшия съдия Деница Урумова. В декларацията си по ЗПУКИ тя не е вписала като свързано с нея лице баща си Николай Урумов, който по това време е магистрат във Върховен административен съд.¹

Нормите за етично поведение на магистратите и казусите за обвързаности и зависимости сред съдийската колегия в Благоевград не винаги се тълкуват еднозначно. Така например председателят на Районен съд - Благоевград Екатерина Николова е разследвана за конфликт на интереси по сигнал на осъден от нея мъж, наказан задето е поръчал да залаят с киселина лицето на бившата му приятелка. В писмо до правосъдния министър той твърди, че съдията е пристрастна по казуса, защото била носител на грамотата „Жена на годината“, връчена ѝ три години преди неговия процес от женско благотворително дружество. „*Казах на комисията, че се чувствам странно. Обикновено съдиите сме обвинявани за това, че „ние ги ловим, те ги пускат“.*“ Аз давах обяснения за присъди за безспорно доказано от разследващите органи престъпление.“, обяснява съдията, която в крайна сметка е била оневинена от проверяващите я колеги.²

По време на мониторинга в Окръжен съд - Кюстендил бе проучен случай на провинен магистрат, взел подкуп, за да отсъди в полза на частна компания. Съдия Юрий Маринов бе разследван и осъден, задето поискал 24 хил. лв. за да отмени ревизионен акт за 1,4 млн. издаден от НАП срещу строителна фирма. Съдията организира корупционната размяна на пари с помощта на свой приятел, граничен полицаи от района. Според местните хора магистратът се решил на този ход, притиснат от парични затруднения, причинени от зависимостта му от хазарта. Казусът завърши с условна присъда за съдията, постановена от Софийския градски съд.³

1 <http://www.legalworld.bg/show.php?storyid=25074>

2 <http://www.viaranews.com/index2.php?id=11494&catid=34&Itemid=1> - "Провериха съдебен шеф по донос на дупничанин"

3 http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=741112

Отбелязаните от наблюдението факти, голяма част от които са многократно обсъждани в публичното пространство и впоследствие проверявани от ВСС, доведоха и до кадрови смени в ръководствата на Окръжен съд - Благоевград и на Районен съд - Петрич. Считаме тези мерки за уместни и констатираме, че в момента там е налице силно лидерство в лицето на новите административни ръководители на двете съдилища, което генерира подкрепа от страна на местната общност за правораздавателните институции в региона.

Без движение остана спор за зависимости и семейни обвързаности на магистрати от Кюстендил, разгорял се с помощта на политиците в града по време на кампанията за „Местни избори“ 2012 г. Тогава опоненти на адвокат Ваня Пешева, която водеше листата за общински съветници на управляващата партия ГЕРБ повдигнаха въпроса, за това, че тя се явява като защитник на знакови фигури от престъпния контингент в процеси, в които обвинител е нейният съпруг прокурор Шейтанов, за който негови критици твърдят, че поддържал близки отношения и с адвокати на престъпни групировки.¹

Описаните случаи в тримесечния доклад за наблюдение на съда станаха повод за остра реакция от страна на председателя на Окръжния съд в Кюстендил Мирослав Начев, който счита, че е „*ненужно да се преповтарят публикации от пресата*“². Председателят възразява, че в мониторинг на съда се обсъждат семейни обвързаности между прокурор и адвокат от града, като тези факти нямат нищо общо с работата на съдиите. Според съдия Начев подобни внушения намекавали, че магистратите от местния съд имат неетично поведение и между тях са налице обвързаности, каквито в действителност няма.

Без да твърдим обратното, смятаме за уместно да напомним, че именно в Кюстендилския съдебен район в продължение на три години различни съдебни състави съдиха, оправдаваха и пак даваха на съд скандално известните бизнесмени Ангел Христов и Пламен Галев, познати като Братя Галеви.

Те бяха изправени пред съда с обвинения за организиране на престъпна група за изнудване и рекет, след като стана известна тяхна среща с бившия вътрешен министър Румен Петков, посредник в която е бил тогавашния агент на ДАНС, а днес задържан и обвинен за ръководене на престъпна група Алексей Петров. Преди старта на процеса през 2009 година обаче братя Галеви се кандидатираха за депутати в 41-то Народно събрание и използвайки правото си на свобода за осъществяване на политическа дейност бяха пуснати под гаранция. През ноември същата година те бяха напълно оправдани, а съдията, взел решението за тяхната невинност в продължение на месеци не написа мотивите за присъдата си. В последствие двете знакови за българския ъндърграунд фигури бяха

1 <http://www.mediapool.bg/%D0%B3%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B8-%D1%81%D0%B5-%D1%85%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B3%D1%83%D1%88%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B2-%D0%BA%D1%8E%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B8%D0%BB-news192483.html>

2 Писмо с вх. № Ц-32/16.05.2012г. на г-н- Мирослав Начев, председател на Окръжен съд - Кюстендил

все пак осъдени от Върховния касационен съд, но те и днес са извън обсега на правосъдието, защото в навечерието на задържането им успяха да се укрият и все още се издирват безуспешно от българските власти.¹

Делата срещу Христов и Галев са измежду знаковите наказателни процеси, пряко наблюдавани от Европейската комисия, която следи за напредъка на България в областите правосъдие и вътрешен ред и чийто неуспешен финал има значение за критичните доклади, с които Брюксел оценява страната ни в областта на сигурността и правораздаването.

Затова не е чудно, че Европейската комисия пише в последния си мониторингов доклад за България от месец юли 2012 година:

„Ще са необходими ясни общи насоки от властите и всеобхватен подход към осъществяването на промените, като работата на различните институции бъде съчетавана по-ефективно, отколкото в миналото. Това означава по-голямо усилие, за да се покаже, че етиката се цени и че корупцията и организираната престъпност се наказват действително.“

В доклада още се казва:

Европейската комисия критикува в доклада си „дисциплинарната съдебна практика, която не беше последователна. Освен това България не успя да въведе по подходящ начин съблюдаването на етичните норми в системата на повишаването в длъжност и атестирането на магистратите. Проверките за спазването на етичните норми бяха формални, със слаб превантивен резултат“.

Горните констатации няма как да бъдат оспорени от нас, след проучване на случая със съдията от Районния съд в Пазарджик Майа Попова, която през април 2011 година катастрофира рано сутрин, лично шофирайки автомобил, като се блъска с паркиран друг автомобил. Тя изпада в безсъзнание, но алкохолната проба взета от нея на мястото на произшествието показва чудовищната концентрация от 5,2 промила.

Комисията по етика при Окръжен съд - Пазарджик счита, че скандалната съдийка, която по това време е и заместник-председател на районния съд в града е нарушила Етичния кодекс на магистратите. Не така смята Комисията по професионална етика и превенция на корупцията при ВСС, която въпреки скандала изнесен и в медиите, отказва да образува дисциплинарно производство срещу съдия Попова. Висшите магистрати считат, че в конкретния случай няма нарушение на етичните правила, защото алкохолната проба направена на съдийката веднага след катастрофата е неправомерно взета, защото тогава тя е била в кома. В последствие дрегерът показал едва 1,2 промила, а „употребата на алкохолни напитки в минимални количества не прави магистрата негоден да изпълнява служебните си задължения“, заключават

¹ <http://www.mediapool.bg/%D0%B2%D1%81%D1%81-%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D0%B1%D1%8F%D1%81%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BE%D1%82-%D1%81%D1%8A%D0%B4%D0%B8%D1%8F-%D0%BF%D0%BE-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE-%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%B2%D0%B8-news175546.html>

проверяващите инцидента високопоставени юристи. По този начин непорицана съдия Попова отново правораздава в съдебния район, където скандалната катастрофа и причините за нея са широко известни и коментирани от гражданите.¹

Липса на критично отношение към спорни от етична гледна точка действия на съдия наблюдаваме и в проучван от наблюдателите случай в Дупница. Става дума за декларирано намерение на съдия Илияна Димова да влезе в състава на Апелативен специализиран наказателен съд в София. Кандидатстващата за ключова позиция юристка, която иска да работи в съд, който приоритетно ще разглежда дела, свързани с организираната престъпност е упреквана в медиите, че е произнесла спорни присъди по дела свързани с разследвания срещу т.н. Братя Галеви, както и по процеси, за разпространение на наркотици. Същата съдийка е била проверявана от Инспектората на Висшия съдебен съвет, по искане на председателя на Окръжния съд в Кюстендил и на окръжната прокуратура. Колегите ѝ обаче, считат, че след като няма установени дисциплинарни нарушения, за неспазване на етични стандарти не може да се говори.

Комисията по професионална етика при Софийски районен съд постанови становище дали постановените от съдии отводи без изложени мотиви за наличие на конкретно фактическо основание за него противоречат на норми, регламентирани с Кодекса за етично поведение на българските магистрати².

ТЕМА 2. ЗА ПРИЛАГАНЕТО НА СЛУЧАЙНИЯ ПРИНЦИП ПРИ РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ СЪДЕБНИ ДЕЛА

А. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ СЪДЕБНИ ДЕЛА ПО МЕТОДА НА СЛУЧАЙНИЯ ПРИНЦИП ЧРЕЗ КОМПЮТЪРНА ПРОГРАМА.

В момента в съдебната система в България се използват 4 компютърни програми с различни качества и оперативност, одобрени от ВСС.

От общо 183 съдилища в страната, 178 работят с две напълно съвместими програми - на ВСС и „Латона“, разработена от Американската агенция за международно развитие, стана още известно на кръглата маса. Само 5 съдилища работят с други 2 програми, които са трудни за съвместяване².

В девет от наблюдаваните районни съдилища и в три от наблюдаваните окръжни съдилища използват програмата Law Choice за случайно разпределение на постъпилите дела. Единствено в Районния съд

¹ <http://pa-media.net/new/news.php?extend.1743.12>

<http://www.legalworld.etaligent.net/show.php?storyid=26123&p=1> - ВСС изпусна сроковете за дисциплинарка срещу съдия от Пазарджик; <http://legalworld.bg/show.php?storyid=26163> - ВСС понижи съдия Майя Попова от Пазарджик

² <http://www.vss.justice.bg/bg/antikorupcia/2012/stan-na-SRS.pdf>

² http://www.dnevnik.bg/bulgaria/2011/10/12/1174817_sluchainoto_razpredelenie_na_sudebnite_dela_moje_da_se/

и Окръжния съд в Благоевград и в Районен съд - Разлог делата се разпределят чрез програмния продукт ASUD.

Според гражданското наблюдение процесът на случайно разпределение на делата има доста либерално приложение на практика. В част от съдилищата делата се разпределят от председателите, които контролират целия процес. В други съдилища подборът се прави от заместник-председател или упълномощен съдия. Не са редки случаите, когато целия процес се управлява от съдебен служител, обикновено системния администратор или съдебен администратор (административен секретар).

В тези съдилища липсва на практика контрол на електронното разпределение и няма санкция на административния ръководител. Срещат се и варианти на диверсифициране на отговорностите между служител, който технически извършва разпределението и „натиска копчето“, след което председателят на съда с подписа си „узаконява“ случайния подбор.

Ние настояваме да се спазва законът и решенията на ВСС, като само административният ръководител или упълномощен изрично съдия да управлява и контролира пряко процеса по случайното разпределение на съдебни дела.

Всички административни ръководства на съдилищата, в които е проведено проучването твърдят, че принципът за случайното разпределение се спазва и механизмите за неговото прилагане са надеждни и подлежат на контрол и проверка.

Гражданското наблюдение смята, че всички съдилища трябва да работят само с един унифициран за цялата страна компютърен продукт за разпределение на съдебни дела.

Предложение от този тип е направил и работната група на Консултативния форум на районните съдилища в страната. Според нейния председател съдия Меглена Тянкова, председател на Окръжен съд - Хасково, някои от прилаганите софтуерни продукти създават възможност за манипулиране. Според мнението на колегията продуктът на ВСС Law Choice има предимство, а този на Информационно обслужване е най-лесен за манипулиране.¹ Гражданските наблюдатели обаче считат, че дори в програмата Law Choice, собственост на ВСС, която несъмнено е с най-добра оперативност и доказани качества, съществува бутон „протокол на word“, който дава възможност за техническа манипулация на протокола за избор на съдия.

Ако електронната система, независимо от вида на продукта, който използва, позволява манипулиране, ще се окаже, че прилаганият метод на случайния принцип е поставен под въпрос.

¹ <http://cfrc.info/>

Мониторингът отчита като недостатък, че съществуващата практика не позволява да се отчита фактическата и правна сложност на делата, подлежащи на разпределение, а като критерий се налага единствено количественият принцип.

Чрез този механизъм на различните съдии могат да се разпределят за разглеждане приблизително еднакъв брой съдебни дела, които обаче по сложност да са абсолютно различни и да поставят в привилегировано положение, магистратите, получили рутинни дела, както и да натоварят неимоверно други, които разглеждат и решават сложни и тежки съдебни процеси.

Констатираните от нашия екип недостатъци се потвърждават и в доклада на заместник-председателя на ВКС Гроздан Илиев, за състоянието на съдебната дейност по изпълнение на препоръките на ЕК за по-голяма ефективност в областите на осъществяваната съдебна реформа, противодействие на организираната престъпност и корупцията по високите етажи на властта.¹

Ние настояваме ВСС да възложи независима експертиза за оценка използването на програмните продукти за прилагане принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение на съдебните дела.

Експертизата би трябвало да отговори на няколко важни въпроса:

- **Използва ли се системата за случайно разпределение също и за регулиране на натовареността на съдиите?**
- **Възможно ли е имената на определени съдии да бъдат „изваждани“ от списъка за случайно разпределение на определено дело и после „връщани“ обратно, без системата да регистрира подобна намеса?**
- **Възможно ли е процентите на съдебни дела от определен тип, разпределяни на отделни съдии да бъдат намалявани до 0%, което практически изключва конкретен съдия от списъка за случайно разпределение, а по-късно отново променяни до 100%, без системата да регистрира подобна намеса?**
- **Използва се програмата Word за разпечатване на резултатите от случайното разпределение - ако тази разпечатка се прилага към делото като официален документ?**

Работната група на Консултативния форум на районните съдилища счита, че броят на съдиите, които работят в един съд влияе върху начина, по който се разпределят съдебните дела. Съществуващото правомощие председателят да разпределя съдиите в отделения или колегии, дава възможност при едно по-умело разпределение да се заобиколи принципът на случайния подбор, пише в доклада.

¹ <http://www.vks.bg/Docs/doklad%20-iliev.pdf> - ДОКЛАД за състоянието на съдебната дейност по изпълнение на препоръките на Европейската комисия за по-голяма ефективност в областите на осъществяваната съдебна реформа, противодействие на организираната престъпност и корупцията по високите нива на властта - стр.6

За пороци в прилагането на принципа на случайния метод в разпределението на постъпилите съдебни дела признават и от Инспектората на ВСС.

Деловодните системи на съдилищата не са интегрирани с програмата за електронно разпределение на постъпилите съдебни дела.

По този начин редът на постъпването на делата в съда се води в отделен регистър, а председателят на съда ръчно вписва входящия номер на процеса в системата, която електронно трябва да определи кой съдия ще поеме делото. *„Създават се предпоставки за неволни грешки. Инспекторите се натъкнаха на случай когато шеф на магистратура е трябвало на ръка да вкара в компютърната памет 119 пъти 10 цифрени номера“*, признава Елка Пенчева от Инспектората на ВСС.

Друга проверка на Инспектората на ВСС, извършена в Окръжния съд в Пловдив показва, че в съда е създадена изключително добра организация при разпределението на делата на случаен принцип, която може да се възприеме като еталон. Налице са ясни и точно регламентирани процедури за определянето на съдия докладчиците, които гарантират прозрачност на избора. Но инспекторите считат, че възможността тя да бъде приложена и в съд със значително по-малък брой съдии трябва да се проучи внимателно, като се отчитат други специфики.¹

Принципът на случайното разпределение на делата може да се наруши не само като се манипулира електронната система. Практиката показва, че правилото може да се заобиколи и посредством „вратички“, които позволяват съдийският състав, годен да поеме определено дело да се редуцира до точно определени имена, на които наистина случайно да се възложи точно определен процес.

Пред ВСС стои сериозна задача да промени цялостната организация на работата на съдебната система, насочени към прилагането на принципа на случайния подбор. Тя трябва да подобри интегритета между деловодните програми и софтуера за електронно разпределение на делата, като това става с един за цялата правосъдна система компютърен продукт.

Една от тези вратички са отводите на магистратите, които по същество са акт на морал и следване на етични стандарти, гарантиращи липсата на конфликт на интереси в правораздаването. Има случаи обаче, когато това се прави, не за да се гарантира безпристрастността на съдопроизводството, а за да се създаде възможност субективният фактор, прикрит зад външен стремеж към обективност да предопредели изхода на делото в полза на някоя от страните.

¹ Акт на ИВСС по разпределението на делата на принципа на случайния подбор чрез електронно разпределение за резултати от извършена тематична проверка в Окръжен съд - Пловдив, стр. 6-7; <http://www.inspectoratvss.bg/bg/acts/>

Затова често наблюдаваме общо и неясно мотивирани отводи, които не обясняват защо магистратът не иска да гледа определено дело. Случва се и страни по делата да искат отводи, с аргумента, че съдията не е допуснал исканите от адвокатите доказателства. Подобни претенции се използват от магистратите, които веднага се съгласяват да се отведат и така да дадат възможност за нов избор на съдия.

Висшият съдебен съвет трябва да осигури централизирано съхранение на базата данни за случайното разпределение на делата, преписките и книгата, постъпили в съда, прокуратурата и следствените звена. Опитите за манипулация и заобикаляне на принципа за случайния подбор да се разследват и наказват строго.

Хитрини прилагат и участниците в процеса, които не стоят зад съдийската банка. Един от най-честите трикове е подаването на сигнал срещу съдията в Инспектората на Висшия съдебен съвет. После авторите на оплакването искат отвода на магистрата, защото заплашеният с дисциплинарно наказание съдия, е с риск да бъде необективен по време на процеса, в който те са участници. В такива случаи съдиите бързат с отвода си, за да предотвратят следващи обвинения в пристрастност, които ще ескалират в нови протести.

Прилага се и друг прием. Срещу съдията се завежда граждански иск. В същото време в съда не се внася дължимата за това такса и така делото остава без движение, но магистратът е обект на остра критика и безпристрастността му е поставена под въпрос. Така той бива елегантно елиминиран, дори и да не си направи сам отвод, защото „заstraшената страна“ иска от административното ръководство на съда, друг съдия да поеме делото им.

Гражданското наблюдение счита, че трябва да се променят практиките, които позволяват на магистратите да откажат да разглеждат определени процеси, за да се спре злоупотребата с възможността за съдийски отводи, която се използва като механизъм за заобикаляне принципа на случайния подбор. Основанията за отвод трябва да са ясно, задълбочено и подробно мотивирани, а прибързаното им подаване да се възприема като отказ от правосъдие на съдията и да се сезират съответните органи за дисциплинарно нарушение.

Б. ПУБЛИКУВАНЕ СЪДЕБНИТЕ АКТОВЕ НА ЕЛЕКТРОННИТЕ СТРАНИЦИ НА СЪДИЛИЩАТА

При изследването на практиките, свързани с публикуването на съдебните актове са проучени произволно избрани публикувани в интернет-страниците на съдилищата актове по приключили съдебни процеси.

Мониторингът показва, че съдилищата спазват формално изискването постановените съдийски актове да се публикуват. Налице са много пропуски или съзнателно търсени начини да се намали публичността в чувствителни за обществото сфери. Аргументът на голяма част от магистратите, че публикуването на интернет страниците на съдилищата съдебни актове, не са правнорелевантни, не е оправдание за това, че се спестяват наименования, подробности за страните, които всъщност

целят ограничаване на информацията, до която гражданите имат право на достъп.

За отрицателен подход възприемаме практиката в съдебните актове да се цитират инициали, вместо ясно и точно да са изписани страните по процеса, които не са физически лица и участниците - длъжностни лица. Пълното и ясно неназоваване на адвокати, прокурори, вещи лица в публикуваните съдебни актове според нас е недопустимо. Подобни лица фигурират в различни публични регистри и техните имена в качеството им на длъжностни фигури не попадат под закрилата на Закона за защита на личните данни.

Непосочването на пълните им имена и данни в публикуваните съдебни актове само усилва съмненията, че чрез използването на инициали се прикриват обвързаности между защитниците и магистратите, участвали в един и същи процес. Проблемът е широко разпространен сред наблюдаваните съдилища. Дори в някои съдебни актове, наблюдатели откриха и съкратени имена на съдии, постановили същите.

Гражданското наблюдение смята, че е недопустимо изписването с инициали на фирми, организации и бюджетни структури, явявали се като страни по съдебни дела също.

По презумпция съдебните дела са открити и достъпът до тях е свободен, освен в случаите, когато съдът мотивирано реши да се провеждат при закрити врати. Затова смятаме, че постановените съдебни актове трябва да съдържат достатъчно факти, за да са достатъчно ясни участниците в съдебния спор, кой ги представлява и какво е решението на съда.

Голямо значение за гражданите има и как потребителят стига до информацията, съдържаща се в публикувания съдебен акт. Мониторингът установи, че в това отношение практиките са много различни. Сайтовете на една част от съдилищата позволяват бърз и лесен достъп до съдебните актове, като потребителите имат на разположение подменюта, съставени по номера на делата, дати, постановени актове и влезли в сила решения.

Наблюдението отчита сериозен напредък в публичното представяне - във всички интернет-страници съдът публикува указания за потребителите за начина на достъп до публикуваните съдебни актове.

Същевременно в някои интернет-страници на съдилища е трудно ориентирането и търсенето на информация, а понякога и невъзможно заради технически проблеми. В други интернет-страници информацията не е ясно разпределена и обособена в поименни секции по теми, които да позволяват търсене по определен признак. Допълнителна тежест за потребителят на електронната съдебна информация представлява фактът, че в някои интернет-страници съдебните дела най-общо са разпределени в две групи - наказателни и граждански. Съответно намирането на отделен съдебен акт изисква много време и упоритост.

Силен интерес буди у наблюдателите различните практики на задължителното незабавно публикуване на съдебните актове, както е по закон. Някъде това става в същия ден след постановяването или най-често на следващия. Мониторингът отчита факт, че в наблюдаваните граждански дела, решението на съдията се произнася в определен срок след последното съдебно заседание. При проучването на публичните съдебни актове, липсва датата на публикуване, за да се съпостави с датата, посочена в решението.

Наблюдавани са и случаи когато съдебен акт не може да бъде открит на интернет-страницата дни и седмици след постановяването му.

Считаме за наложително да се унифицират практиките, свързани с публикуването на постановените съдебни актове, а Висшият съдебен съвет да контролира и изисква от административните ръководства на съдилищата спазването на единни стандарти за публичност и информираност.

В. ЗА ПОДБОРА И ДЕЙНОСТТА НА СЪДЕБНИТЕ ЗАСЕДАТЕЛИ

Резултатите от наблюдението показват, че няма промяна в системата за подбор, подготовка и участие на съдебните заседатели в правораздавателния процес. Техният статут, отношение към задълженията, както и оценката за тяхната роля в съдопроизводството продължават да са формално уредени, но в действителност negliжирани.

Поименните състави на съдебните заседатели в някои от наблюдаваните съдилища продължават да са слабо познати и почти анонимни за гражданите. Част от наблюдаваните съдилища са публикували на интернет-страниците си поименен списък на заседателите. В други съдилища (Дупница, Разлог, Кюстендил) отсъства дори тази елементарна мярка за публичност.

Няма обща практика и при определянето на съдебните заседатели за участие съдебни състави в наказателните процеси. В някои съдилища (Пловдив, Пазарджик, Пещера) те се определят на случаен принцип чрез електронната система Law Choice. В Благоевград се прилага система от вътрешни правила за равномерна натовареност на заседателите. В други магистратури включването им в съдебния процес става по усмотрение на съдебните секретари, които звънят по телефона и ангажират първия оказал се готов да се яви в съда заседател. В тази ситуация част от заседателите могат през целия си изборен мандат нито веднъж да не застанат зад съдийската банка (Карлово), други за сметка на колегите си са много по-натоварени с общественения ангажимент да подпомагат правораздаването.

Продължава практиката съдебни заседатели да стават лица с ясна политическа обвързаност. Общинският съвет в Якоруда например, който избира общо 9 заседатели е натоварил 5-тима чиновници от кметството да изпълняват тази функция. Предлагат се и се избират и партийни активисти, а това хвърля съмнение върху тяхната

безпристрастност, когато трябва да отсъждат за действията на властови фигури в местните общности.

Принципно съдебните заседатели не са включени сред лицата по ЗПУКИ, задължени да подават декларации за конфликти на интереси. А те са равнопоставени със съдията в съдебния състав при разглеждане на съдебни процеси. Икономическите и семейните обвързаности, зависимости и възможни конфликти на интереси на съдебните заседатели остават скрити. Малко са съдилищата, където заседателите са попълнили декларации по ЗПУКИ. Наблюдението счита, че **разпоредбите по ЗПУКИ трябва да станат абсолютно задължителни и за съдебните заседатели, за да бъде обективен и безпристрастен съдебния състав като цяло в съдебните процеси.**

Не се прави нищо и за квалификацията, мотивацията и издигането на обществения престиж на съдебния заседател.

Продължава практиката след избирането на заседателите те да бъдат „оставени на автопилот“. В съдебната зала се озовават най-често пенсионери, които имат свободно време, а икономически активните хора възприемат обществената си функция в съда като формалност и досадно задължение.

За това спомага и традицията паричните възнаграждения на съдебните заседатели да са символични. Подобна обществена нагласа към институцията „съдебен заседател“ пречи техният публичен статут да се повиши, интересът към обективно правосъдие да се засили и подпомага текучеството сред тях. Последното е особено видимо в големи градове като Пловдив, където е регистрирано масово освобождаване на съдебни заседатели, отказващи да отделят от времето си за работа, която не им носи нито доходи, нито обществен престиж.

ТЕМА 3. ОТЧЕТНОСТ, ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ

„(1) Гражданите и юридическите лица имат право на информация за работата на съдебната власт. (2) Органите на съдебната власт са длъжни да осигуряват откритост, достъпност и прозрачност на действията си по реда на този закон и на процесуалните закони.“

(чл.5, Закон за съдебната власт)

Наблюдаващият екип констатира видим напредък в работата на съдилищата в областите, свързани с повишаването на отчетността, прозрачността и достъпността на правосъдието спрямо гражданите и обществото. В ход е процес на модернизация на съдебните палати, работата на съдилищата с граждани се подобрява, условията за работа на магистратите и служителите се осъвременяват, въвеждат се модерни технологии за усъвършенстване на съдебните услуги за гражданите. Добри практики в подобряването обслужване на граждани са констатирани в Окръжен съд - Благоевград.

А. СЪДЪРЖАНИЕ И ФОРМА НА ИНТЕРНЕТ-СТРАНИЦИТЕ НА СЪДИЛИЩАТА

През последните пет години се наблюдава развитие на политиките за прозрачност и публичност в съдебната система. Налице е стремеж съдът да предоставя повече и по-разнообразна информация на гражданите за услугите, които предлага, за дейността на съдебните канцеларии и за работата на съдебните органи.

Един от най-добрите способи за повишаване публичността и прозрачността в работата на съдебната система е наложилата се в последните години практика за изработване и поддържане на интернет-страници на отделните съдилища.

Необходимо е интернет-страниците на съдилищата да се актуализират ритмично, а публикуваната в тях информация да съдържа всички данни за приключилите процеси, които законът позволява. Достъпът до този вид информация трябва да е бърз и лесен за потребителите.

Наблюдението установи, че всички включени в мониторинга съдилища поддържат електронни страници, които се обновяват с различна динамика. Всички те притежават общи съдържателни параметри, но изобилстват с различия, заради липсата на унифицирани стандарти за информация, графичен дизайн и уебрешения.

Прегледът показва, че сайтовете на проучваните съдилища са различни по формат, стил, качество и обем, а съдържанието на информацията в тях не е унифицирана и подредена по един и същ начин.

Смятаме, че хаотичният подход затруднява работата на потребителя на електронното правосъдие. С различен стил и различна структура на шаблона е модулното проектиране, архитектурата на всяка интернет-страница, навигациите и дизайнът.

Всяка интернет-страница представя различна по обем информация (нормативна база). В голяма част от електронните страници липсват връзки към страници с информация за норми и закони, като например леснодостъпния www.lex.bg.

Добра практика е страницата на Окръжен съд - Пазарджик, където в раздел „Полезни връзки“ е публикуван на първо място Българският правен портал, който препраща към www.lex.bg.

Друг добър пример е Единен портал за предоставяне на достъп до пълната информация по съдебните дела <https://ecase.bg/>, въведен в съдилищата в Благоевградски съдебен район. Чрез електронния портал всеки адвокат, който е пълномощник на страна по съдебни дела, може да прави справки по електронните досиета на делата си в реално време, от всички точки на планетата и чрез всички технически устройства, които ползват и работят с Интернет.

Малко на брой интернет-страници предоставят информация на чужд език, който не е достатъчно разбираем за гражданите. В много от интернет-страниците липсват звукови версии. На тези, които имат, звуковата версия не покрива в пълна степен цялата налична информация.

Съдилищата публикуват на сайтовете си постановените съдебни актове, но достъпът до тях е различен на всяка електронна страница, а това създава неяснота и затруднения. Добра практика е налице отново в страницата на Окръжен съд - Пазарджик, където в рубриката „достъп до съдебни дела“ всеки потребител безплатно може да се регистрира и след активиране на регистрацията му от страна на системния администратор, получава достъп до заседания и съдебни актове, постановени по всички видове дела.

Б. ЕЛЕКТРОННО ПРАВОСЪДИЕ - ОНЛАЙН УСЛУГИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ, СЪДЕБНИ ТАКСИ

Наблюдението отчита като напредък на съда въвеждането на онлайн услуги за гражданите. Съдилищата вече предлагат чрез интернет-страниците си възможност да се изтеглят от мрежата формуляри и бланки за различни съдебни процедури и услуги. Новият подход пести време за потребителите и им дава повече сигурност, когато искат да ползват определен вид услуги, предоставяни от съдебната система.

Районен съд - Благоевград инициира идеята за Единен електронен портал, който да осигурява пълен дистанционен достъп на адвокатите и страните по процесите до съдебните досиета. Тя е реализирана в сътрудничество между ръководството на съда, системния администратор и ИТ специалисти, които поддържат електронната система за управление на делата и публикуването на съдебните актове. Тестовата версия на Единния електронен портал работи от края на 2011 година в реално време. Над 100 адвокати от различни части на страната имат неограничен достъп и извършват дистанционни справки по дела от различни географски точки на България. Софтуерът обезпечавя пълен и неограничен достъп до съдебните дела в техен електронен аналог в 24 часа от денонощието, от всички точки на планетата.

Нов вид електронна услуга-изпращане на призовки и съобщения на електронен адрес предлага и Окръжен съд - Кюстендил. За да се възползва от тази възможност потребителят трябва да подаде в съда заявление по образец.

Наборът от предложения за електронно обслужване все още остава сравнително ограничен и се простира в рамките на услугите, предоставяни от съдебните канцеларии. На повечето места няма възможност съдебните такси да се плащат електронно. Това обстоятелство принуждава гражданите да идват на място в съдебните палати или да посещават банковите офиси, където се събират таксите за съда. В някои съдебни палати са разкрити ПОС-терминални устройства, които позволяват внасянето на таксите чрез тях, без да се налага чакането на опашка пред гишетата.

Наблюдението препоръчва тази практика да се въведе във всички органи на съдебната власт, които да монтират в сградите си устройства за електронно плащане (ПОС). Ако това не е възможно, уместно е в съдебните палати да се заплащат таксите до 100 лева на място или да има клонове на обслужващи банки, за да се спести на гражданите време и обиколките, когато трябва да внасят такси за съдебни услуги.

В тази връзка подкрепяме намерението на Министерството на финансите да ускори монтирането на ПОС устройства в съдебните

палати, като част от мерките на държавата е да ограничи плащанията в брой за предоставяните бюджетни услуги и да стимулира разплащането с банкови карти.

Декларираната готовност от 15 банки да се включат в организирането на безкасови плащания с обща тарифа за услугата, е от полза на гражданите, счита екипът на наблюдението.

За ускоряване на процеса е необходимо ВСС сериозно да се ангажира с въвеждането на електронни разплащания в съдебната система в услуга на гражданите.

В някои съдилища, където плащането продължава да се извършва в брой, се налага гражданите да бъдат информирани за вида и размера на съдебните такси, както и сумите за комисионни, които банките събират от клиентите. Една година по-късно ние отново препоръчваме договорите на съдилищата с кредитните институции, поели задължението да ги обслужват, да бъдат публикувани на интернет-страниците, за да е налице висока степен на прозрачност. Единствено Окръжен съд - Благоевград¹ е изпълнил препоръката е и се е съобразил с решение на Комисия на ВСС от месец юли 2011 г.²

Интересен коментар по темата направи съдия Сотир Цацаров, Председател на ОС Пловдив „Буди недоумение и необходимостта от публикуване на договора с обслужващата банка на съда. С какво точно тази информация ще бъде полезна на гражданите, още повече че за такова публикуване е необходимо и съгласието на самата банка.“³

Наблюдаващият екип подкрепя предложението на магистратите от обединението „Форум на съдилищата“ българските граждани да не плащат комисионни за съдебни такси и да внасят сумите по безкасов път. В момента има комисионни, които са равни по стойност на дължимите от гражданите такси, а това оскъпява услугата и ограничава достъпа на хората до правосъдие, твърдят магистратите. Според тях законовата база, която позволява премахването на плащането с комисионни е налице и няма пречка електронното банкиране с помощта на ПОС-устройства да стане повсеместна практика.

Наблюдението счита, че са необходими промени, които да премахнат съдебната такса от 25 лева, която родителите или настойниците на малолетни деца заплащат, в случаите когато искат разрешение от съда, да „теглят“ суми от детските влогове на подрастващите.

В повечето случаи става дума за суми от порядъка на до 100 лева, за да се обезпечат неотложни нужди на децата. Съществуваща сега такса е несъразмерно висока и натоварва семейния бюджет.

Констатацията се потвърждава и от доклад на Междуведомствената група, съставена от представители на Министерство на правосъдието и

1 [http://blagoevgradc.judiciary-bg.org/courts/dc/blagoevgrad/ws_blagoevgradc.nsf/2/EZLA-8UXGEP/\\$File/dogovor%20ASET.pdf](http://blagoevgradc.judiciary-bg.org/courts/dc/blagoevgrad/ws_blagoevgradc.nsf/2/EZLA-8UXGEP/$File/dogovor%20ASET.pdf)

2 Решение т.8 по Протокол 26/05.07.2011г. на Комисия Професионална квалификация и информационни технологии на ВСС, www.vss.justice.bg/ рубрика Заседания на ВСС - подрубрика Решения на комисии

3 Писмо Изх. № 8305/11.06.2012 Г. На Председателя на ОС Пловдив до Ръководителя на проект „Правосъдие близо до хората: втора фаза“.

Висшия съдебен съвет, натоварена да проучи Тарифата за държавните такси, които се събират от съдилищата по Гражданско процесуалния кодекс. В него се казва, че сумите, които се събират за разрешение за разпореждане с детските влогове обикновено се плащат от наследствените пенсии на децата сираци, от издръжките на напусналия ги родител и т.н. Много от самотните родители или настойници искат от съда да бъдат освободени от този вид плащания по социални причини и съдиите масово уважават подобни молби. Затова експертите подкрепят идеята този вид съдебна такса да се премахне. *„Би било добре да се предвиди или минимален размер на сумата, за чието теглене от детския влог да не се изисква разрешение от районния съд, като се даде възможност или на родителите да охраняват детския интерес, или пък разрешението до този минимален праг да се дава от Дирекция социално подпомагане (ДСП) по настоящия адрес на детето, а не от районния съд. Би могло да се обсъди и вариант разрешението за теглене на суми от детски влог да се дават изцяло от съответната ДСП.“*¹

Проучването ни показва, че гражданите плащат банкови такси между 1 и 4 лева върху номиналната цена на услугата, фиксирана на 5 лева, за най-разпространената административна услуга, предлагана от съда - издаване на свидетелство за съдимост. Статистиката показва, че в България годишно се издават между 630000 - 700000 такива свидетелства, като услугата за гражданите се осъществува почти двойно.

Необяснимо е защо едно свидетелство за съдимост струва 5.00 лв. в РС Петрич и РС Гоце Делчев, а за същия документ гражданите заплащат 8.50 лв. в РС Пловдив. Високата банкова такса осъществува със 70% самата услуга.

Според нас е наложително Министерството на финансите да приложи подписания от над 15 банки механизъм за електронно заплащане на административни услуги от гражданите, при който събираната комисионна е не повече от 1 лв. По примера на Районен съд - Сандански и в останалите съдебни палати да се монтират ПОС терминали, след като въведената през февруари 2012 година практика за електронно разплащане показва предимствата си.

По инициатива на Министерство на правосъдието през 2012 г. започна създаване на нормативна база за въвеждане на електронно правосъдие. Беше сформирана работна група с широко участие на магистрати, експерти и неправителствени организации.

Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съда и Центърът на НПО в Разград подкрепят Концепцията за електронно правосъдие².

Мониторинговите проучвания, проведени от нас през последните осем години показваха ясно, че гражданите очакват да се улесни достъпа до услугите на правосъдната система. Силно изразени нагласи в посока на електронно правосъдие са установени при адвокати, експерти,

¹ В писмо на инспектор Милка Варнова-Итова от Инспектората на ВСС до Маргарита Попова, министър на правосъдието и проф. Анелия Мингова - представляващ Висшия съдебен съвет по повод извършена тематична планова проверка в Районен съд - Пазарджик.

² Одобрена с решение на Министерски съвет от 21.11.2012 г. и изразена подкрепа от Висш съдебен съвет, Протокол 48/08.11.2012г., <http://www.vss.justice.bg/bg/start.htm>

граждански активисти, които активно следят, наблюдават или са преки участници в съдопроизводството.

Голяма част от обществените отношения не са законово регламентирани до момента, например зачитане на правната стойност на електронния документ и електронния подпис в съдебната система, както и упражняването на процесуални права в електронна форма.

Като представители на гражданския сектор, ангажирани с реформата на правораздавателната система у нас считаме, че в Закона за съдебната власт са необходими промени, които да регламентират и насърчат въвеждане на електронните услуги в областта на съдопроизводството.

Според нас трябва да се създадат условия по електронен път гражданите да упражняват процесуалните си права, а органите на съдебната власт да могат електронно да извършват процесуални действия. В резултат издаването на актове, изпращането на уведомления, удостоверяване на волеизявления, ще става по-бързо и лесно за всички участници в процеса на правораздаване.¹

Електронното правосъдие ще подобри значително работата на съдилищата и прокуратурите. Онлайн правосъдието ще помогне да има бърз, ефективен, прозрачен и лесно достъпен за гражданите обмен на документи между различните органи на съдебна власт и административните институции, предоставящи обществени услуги.

Подкрепяме намерението за въвеждане на електронно правосъдие и желаем този процес да се ускори. Ще забави процеса идеята Висшият съдебен съвет да удостоверява наличие на „технологична готовност“² в преходната фаза (първите 3 години), според която ще се решава готов ли е всеки един съд или прокуратура да въведе електронно обслужване. В България има над 300 съдилища и прокуратури от районно до върховно ниво и ВСС трябва да оцени тяхната готовност.

Висш съдебен съвет не би следвало да се натоварва с несвойствена дейност, което го отклонява от основната му функция на кадрови орган. Допълнителен аргумент е, че ВСС не разполага с необходимия капацитет да оцени професионално „технологичната готовност“, което предполага посещение в поне 140-150 различни населени места.

Законът трябва да въвежда стандарти, изпълнението на които да позволява включването в системата на електронното правосъдие. Висшият съдебен съвет трябва само да улеснява процеса, като подпомага въвеждането на нови технологии, наблюдава стандартите и следи изискванията да се спазват.

В. СЪДЪТ И ГРАЖДАНИТЕ

Мониторингът показва, че е налице напредък в дейността на съдилищата, насочена към повишаване достъпността на гражданите до услугите, предоставяни от съдебните институции.

Всички включени в наблюдението съдилища са въвели непрекъснато работно време за канцелариите си, което улеснява гражданите. Подобрява се архитектурната среда на съдебните палати. Една част от тях: Окръжен съд - Благоевград и Районен съд - Разлог са ремонтирани и

² Становище относно Концепция за въвеждане на електронно правосъдие (проект), изготвена от Министерство на правосъдието, <http://watch.ngo-rz.org/bg/pages/lettersandviews.html>

³ „ВСС ще проверява готовността на органа и със свой акт ще обявява предоставянето на съответното/те действия“, стр. 6.

осъвременени. Съдебната палата в Благоевград е снабдена с подходи и съоръжения, които позволяват достъп на хора с двигателни затруднения до съдебните зали и канцеларии. **Препоръчваме в съдебните сгради, където няма асансьори и рампи за трудно подвижни хора, съдебните дела да се разглеждат в зали на партерния етаж.**

В окаяно състояние е Съдебната палата в Перник, която сериозно пострада след земетресението през месец май 2012г. Сградата е строителен обект от няколко години, когато е започнат ремонт на последния етаж и финансирането е свършило.

Наблюдателите отчитат като проблем и продължаващата практика да се насрочват няколко дела в един и същи час. По този начин се причинява струпване на хора пред съдебните зали, където не винаги има условия за сядане, създава се напрежение и недоволство у принудените да чакат с часове граждани.

Продължава практиката в някои съдилища да са гостоприемни към посетителите си. В някои съдебни сгради санитарните възли остават затворени за граждани с абсурдното обяснение, че са предназначени единствено за служебно ползване от персонала.

В голяма част от съдебните палати продължава да няма условия за пълноценна работа на участниците в съдебния процес. Липсват обособени стаи за адвокати, почти никъде не са създадени специализираните за детско правосъдие „сини стаи“, в които магистратите да изслушват деца (с изключение на съда в Пазарджик и Пловдив).

Съдилищата и прокуратурите не са автономни при управление на имотите, в които са настанени. Министерството на правосъдието управлява сградите на органите на съдебната власт. При обявяване на търг за свободни площи основен критерий е високата наемна цена на един квадратен метър площ. Нерядко високият наем на съдебните помещения са причина за високите съдебни такси или банковите комисиони.

Мониторингът показва видимо подобрене на мерките за информираност на гражданите, които съдилищата осигуряват в рамките на своите сгради. Все по-редки са пропуските свързани с липса на информационни табла или указателни табели в съдебните палати. Продължава практиката служителите в съдилищата, магистратите и съдебните заседатели да работят без т.н. баджове със имена и съответната позиция. Възприемаме това като липса на достатъчна публичност, която да изважда от анонимност всички, служещи в храма на Темида.

Все още е недостатъчно развита връзката на съда с гражданите. Няма специално назначени експерти за връзки с обществеността. Контактите с медиите не са регулирани и информацията за дейността на съдилищата е оставена на инициативата на средствата за информация. Съдилищата публикуват своите актове, документи и доклади на интернет-страниците си, но рядко или никога не представят пред обществото публични отчети за своята дейност, придружени с анализи и стратегии за развитието си.

Има добри практики в Окръжен съд - Пазарджик, където е налице активна политика за връзки с обществеността - всяка седмица се публикуват прессъобщения за предстоящи и преминали съдебни

заседания с резюме на случилото се. Организирант дни на отворени врати за ученици - установени са повече от 10 посещения за два месеца. Описаните подходи са повече изключения, отколкото обичайна практика в други наблюдавани съдилища. Затова най-често публичният образ на съда се формира от публикациите в пресата, които изобилстват от скандални факти и критики към магистратите. В повечето случаи съдебните институции възприемат тези факти като злонамерена кампания срещу правосъдната система и обидено отказват да се включат в дебата по темата, убедени че пресата ги атакува тенденциозно и необективно. В същото време не се прави нищо в дискусиата да се чуе гласът на професионалната общност, но не като отделни критики към изнесеното в медиите, а като отговор на проблемите, придружен с предложение за системно решение за тяхното отстраняване.

ТЕМА 4. ДЕТСКО ПРАВОСЪДИЕ

А. ЗАКОН ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО

Силното обществено внимание към темата за децата и нуждата от сериозна реформа в подходите, свързани с обществената грижа за подрастващите, предполага специално наблюдение на образуването и разглеждането на съдебни производства, в които участват непълнолетни и малолетни лица. Провежданата в момента деинституционализация на 127 социални институции за 4700 деца налага специално внимание върху приложението на наблюдаваните закони в съдебните процеси за младежко и детско правосъдие. В рамките на настоящия мониторинг в съдебни заседания бе наблюдавано поведението на всички участници в процеси с участието на деца и как се гарантират техните права. Наблюдавано е дали съдът осигурява специални условия за работа с малолетни, има ли подходяща обстановка в съдебните палати, където децата да се чувства спокойни и защитени. Предмет на проучването бе и дали съдилищата оценяват периодично процедурите и условията за работа с подрастващи и въвеждат ли нови процедури при необходимост, както и дали съдиите и съдебните служители са обучавани за работа с казуси, в които са въввлечени деца.

Продължават да се следват остарели според нас стереотипи, при които съдът бърза да изпрати детето, което се отглежда в семейство в риск в социално заведение, без да опитва като първа мярка да постанови услуга в общността или приемна грижа при други родители.

Мониторингът показва, че заведените дела по Закона за закрила на детето се разглеждат експедитивно, отчитайки сложността на тематиката. Във всички наблюдавани съдилища съдиите подхождат отговорно, внимателно и загрижено, когато става дума за закрилата и сигурността на децата.

По правило, когато в процеса участват деца в залата, заедно с тях присъства психолог или представител на социалните служби. Наблюдавана е и съдебна практика, при която съдебни дела се разглеждат и без участието на експерти, а съдът ги допуска в залата само „при необходимост“.

В случаите на деца с увреждания съдиите не са виждали децата нито лично, нито на снимка. **Децата не са изслушват в съда, защото според съдиите диагнозата показва, че не е в интерес на децата те да бъдат лично в съда!?** За своето решение съдът се доверява на социалните работници и техните доклади, като не се търсят алтернативни източници на информация.

Различна е практиката на окръжните прокуратури, когато трябва да вземат решение дали да подадат молба до окръжния съд за поставяне „под запрещение“ на дете. Някои прокурори са посетили лично домове, за да видят децата и да се запознаят с тяхното общо и здравословно състояние. **Личното посещение и контакт е добра практика в дейността на съдебната власт при приложение на ЗЗДет.**

За облекчаване процеса на вземане на решения за децата, **директори на домове са предприели инициативи за поставяне под пълно запрещение в сътрудничество с окръжната прокуратурата.** Процесът е изключително важен за децата и според нас трябва да се следи внимателно, заради голямата отговорност на един човек за много деца с увреждания, включително и да разполага с личните им финанси.

Смятаме, че е важно да предложим Комисиите за детето към Кмета на всяка община да наблюдават този процес и периодично да проверяват документацията по повод упражняването на правата върху децата под „запрещение“ (б.а. пълно или частично). Държавната агенция за закрила на детето може да създаде регистър и също да контролира грижата за „децата под запрещение“.

Б. СЕМЕЕН КОДЕКС

Наблюдението показва, че делата по Семейния кодекс, в които са застъпени интересите на деца и младежи под 18 години, се разглеждат с внимание от съдиите, които се стремят да отчетат в най-пълна степен интересите на децата и да постановят справедливо решение, което да гарантира тяхната защита и грижата за отглеждането им.

В подкрепа на нашите констатации и изводи е предложението на колегията от „Форум на съдилищата“, за промени в Семейния кодекс при искането за разрешение на родителите с парични влогове на децата с цел социално слаби семейства да не плащат високи съдебни такси за достъп до банковите сметки, в които има малки суми от детските спестявания.

Държавата, в лицето на изпълнителната и съдебната власт, да разработи обща програма за създаване на подходящи условия за водене на съдебни процеси, участие в които вземат деца. За тази цел на територията на всеки съдебен окръг да се планира създаването на т.н. „синя стая“, в която да бъдат изслушвани децата.

Да се въведе като задължителен етап медиацията, за да се създаде възможност за улеснено решаване на спорове между възрастни, в които са намесени и интересите на деца. Тя да предхожда съдебната фаза, за да може да се предотврати ако е възможно участието на детето в процес или да се решат доброволно противоречията между спорещите страни, така че да се запази в максимална степен психологическия комфорт на децата. С участието на съда да се популяризират предимствата на този тип разрешаване на междуличностни конфликти в рамките на семейството.

В. ЗАКОН ЗА ЗАЩИТА ОТ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Мониторингът по темата за домашното насилие установи, че повече се прекратяват процесите, както по искане на пострадалите, които преди заседанието оттеглят жалбите си, така и заради постигането на споразумения между страните. Гражданите смятат, че би могло да бъде изменен законът, като се въведе задължително мотивирано оттегляне на жалбата, с цел да се защити интересът на жертвата. За постъпилото оттегляне да бъдат уведомявани служебно от съда районната прокуратура и Дирекциите „Социално подпомагане“, които да имат право в определен срок да продължат делото. При бездействие и след изтичане на срока, съдът да прекратява делото.

Отбелязан е и случай на психически тормоз, налаган по мобилния телефон, който е бил отхвърлен като неоснователен от сезирания съд. Без да претендираме за познаване на случая по-добре от съда, обръщаме внимание, че с развитието на технологиите и тяхното превръщане в неизменна част от битовия живот на хората, подобни казуси ще стават все повече.

Наблюдаващият екип препоръчва да се ускори разглеждането на съдебните дела, заведени по този закон, с цел превенция на бъдещи конфликтни ситуации, които биха принудили жертвите да изтеглят съдебните жалби. Считаме, че е уместно съдът да насрочва открито съдебно заседание преди установения краен срок от 30 дни.

Изключително ценни за България по темата са **препоръките на специализирания Орган на Обединените нации - Комитет за елиминиране на всички форми на дискриминация по отношение на жените**. Той дава следните задължителни препоръки на Държавата - ответник за нарушени права на майка и две непълнолетни деца в случай на домашно насилие¹.

Общи препоръки:

1. *Да се измени чл. 10, ал. 1 от Закона за защита срещу домашното насилие, така че да се премахне едномесечния срок и да се гарантира, че заповедите за защита са достъпни, без да се изправят молителите пред излишни административни и законови тежести;*
2. *Да се гарантира, че разпоредбите на Закона за защита срещу домашното насилие ще облекчат доказателствената тежест за жертвата, като се внесат съответни изменения в закона;*
3. *Да се гарантира, че достатъчен брой финансирани от държавата приюти/кризисни центрове са на разположение на жертвите на домашно насилие и техните деца и да се осигури подкрепа за неправителствените организации, които предлагат приютяване и други форми на поддръжка за жертвите на домашно насилие.*
4. *Да се осигури задължително обучение за съдии, адвокати и други служители в сферата на правоприлагането на тема Закона за защита срещу домашното насилие, включително по въпроса за дефиниране на домашното насилие и на джендър-стереотипите, както и подходящо обучение за работа с Конвенцията, Факултативния протокол към нея и Генералните препоръки на Комитета, особено Генерална препоръка № 19.*

¹ http://www.bgrf.org/index.php?option=com_content&view=article&id=315:2011-08-31-07-56-38&catid=41:last&Itemid=274&lang=bg

Г. УКАЗ ЗА БОРБА С ДРЕБНОТО ХУЛИГАНСТВО

Наблюдаващият екип счита, че основен недостатък на УБДХ е възможността за злоупотреба с налагането на най-тежкото наказание - задържане за 15 денонощия, в това число и на непълнолетни дори и за дребни провинения. Счита се, че в Указа трябва да има по-подробна регламентация на случаите, когато се налагат наказания на непълнолетни извършители.

В Правилника за прилагане на УБДХ е предвидена възможността, когато се санкционира непълнолетен и деянието и характера на неговата личност допускат това, вместо предвидените в Указа наказания, да се приложат мерките за обществено въздействие, включени в Закона за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. Според нас в интерес на децата и младежите е задължително да се прилага специализирания и насочен към детското и младежко правосъдие закон, вместо спорния според нас Указ, който все още съдържа остарелите белези на тоталитарната съдебна практика. Наблюдаващият екип смята, че подобна промяна ще съответства и на международните стандарти, насочени към правата на децата и подрастващите.

Д. ЗАКОН ЗА ПРОТИВООБЩЕСТВЕНИТЕ ПРОЯВИ НА МАЛОЛЕТНИ И НЕПЪЛНОЛЕТНИ

Според нас този закон е архаичен и трябва да бъде отменен. Приемането на Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието на детето¹ показва повишено внимание от страна на държавата към механизмите на правосъдие, в които участници са деца. Затова екипът на наблюдението счита, че е нужно в обозрими срокове да се изработи конкретен план с мерки за изпълнение на обявените в Концепцията цели. Според нас той трябва да се насочи към:

- Създаването на единни професионални държавни стандарти за подготовка и подбор на тесни специалисти, които да поемат правораздаването в което са включени малолетни и непълнолетни.
- Специалната професионална подготовка на съдии и прокурори, натоварени да разглеждат дела с ненавършили пълнолетие участници да стане грижа на държавата.
- Да се създаде ориентирана към правата на детето правна уредба, изцяло съобразена с международните правни стандарти, както и с установените най-добри практики в чуждестранните правни системи, когато същите са приложими към българската обществена действителност.²

¹ www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=1703 - Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за деца, стр.14, <http://www.justice.government.bg/new/Documents/Bills/Conception.pdf>

² Пак там - стр.14, <http://www.justice.government.bg/new/Documents/Bills/Conception.pdf>

ПРЕПОРЪКИ

А ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ И КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ

1. ОТНОСНО ЗАКОНА ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ И УСТАНОВЯВАНЕ НА КОНФЛИКТ НА ИНТЕРЕСИ

- Магистратите да оповестят публично в декларациите си по ЗПУКИ размера на взети заеми, банкови кредити и кредиторите.¹
- Декларациите на магистратите да бъдат публикувани на интернет-страницата на съда, в който те правораздават.
- Декларациите по ЗПУКИ да бъдат публикувани в самостоятелни файлове за всеки магистрат.
- ВСС изпълнявайки чл.18, ал.1 да приложи механизъм за контрол, който да гарантира, че в декларациите на съдиите пълно и точно ще са посочени имената им, имената на свързаните с тях лица, причините, които могат да породят конфликти на интереси, размера на получените от магистратите банкови кредити и кредиторите.
- Да се въведе програмен продукт, който да позволява търсенето на декларации по ЗПУКИ, като се ползва името на отделния магистрат.

2. ОТНОСНО КОДЕКСА ЗА ЕТИЧНО ПОВЕДЕНИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ МАГИСТРАТИ

Препоръките на гражданското наблюдение върху работата на съда от 2007 г.², свързани с предотвратяването на конфликти на интереси в съдебната система, породен от обвързаности на магистрати, адвокати и съдебни заседатели, **продължават да са актуални и в момента**. Петте изминали години се оказаха недостатъчни да се въведат промени и да се наложат правила и норми, които да ограничат нерегламентираните връзки и зависимости между участниците в правораздавателния процес. Ние отново препоръчваме:

- *Съдии, съдебни заседатели и служители да не могат да работят в един съд, ако имат родствени отношения, живеят в съжителство, свързани са с бизнес отношения и други зависимости.*
- *Съпрузи и роднини по права линия, по сребрена линия до четвърта степен или по сватовство до трета степен, хора във фактическо съжителство, свързани лица, икономически или други обвързващи отношения, да не работят в един съдебен район.*
- *Да не се избират съдебни заседатели, които са в роднински връзки със съдиите и други магистрати, които работят в същия съдебен район.*

¹ приложение чл. 12, т. 2 от ЗПУКИ,; (Изм. и доп. - ДВ, бр. 26 от 2009 г., в сила от 31.03.2009 г.) <http://www.lex.bg/laws/ldoc/2135603507>

² Общ аналитичен доклад за гражданското наблюдение на съда в Разград, Добрич, Силистра, Търговище и Шумен, 2007 г. - <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/item19.html>

- *Съдебните заседатели да не съвместяват дейността си с други длъжности в държавни и местни организации, които могат да породят конфликти на интереси.*
- *Прозрачност на съдебните дела, в които между страните има конфликт на интереси, основан на семейни, икономически или други предпоставки, в съответствие със законите и Правилника за работа на съдебната администрация.*

В. ЗА РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА СЪДЕБНИ ДЕЛА НА ПРИНЦИПА НА СЛУЧАЙНИЯ ПОДБОР ЧРЕЗ КОМПЮТЪРНА ПРОГРАМА

1. Да се унифицира процесът на случайното разпределение на делата във всички съдилища с един програмен продукт, одобрен от Висшия съдебен съвет.
2. При възлагането на обществената поръчка за създаване на софтуер за случайно разпределение на делата Висшият съдебен съвет да посочи като основен критерий за избор надеждността на информационната система и невъзможността тя да бъде манипулирана.
3. Висшият съдебен съвет трябва да осигури централизирано съхранение на базата данни за случайното разпределение на делата, преписките и книгата, постъпили в съда, прокуратурата и следствените звена. Опитите за манипулация и заобикаляне на принципа за случайния подбор да се разследват и наказват строго.

С. ЗА РЕДОВНОТО ПУБЛИКУВАНЕ НА СЪДЕБНИТЕ АКТОВЕ И МОТИВИТЕ КЪМ ТЯХ В СРОК

1. Да бъде създаден стандарт относно публикуването на съдебните актове и конкретните данни, които трябва да бъдат заличени в тях.
2. Висшият съдебен съвет да издаде задължителни указания съдебните актове да се публикуват по един и същ начин във всички интернет-страници на съдилищата.
3. Да се прекрати практиката в публикуваните съдебни актове и мотивите към тях да се използват инициали за длъжностни лица, градове и имената на фирми и институции.

Д. ЗА ОТЧЕТНОСТ, ПУБЛИЧНОСТ И ПРОЗРАЧНОСТ

1. Висшият съдебен съвет да приеме стандарт за унифициране на интернет-страниците на съдилищата за цялата страна, според спецификата на институцията.
2. Да се публикуват договорите на съдилищата за банково обслужване в изпълнение на Протокол №26 от заседание на Комисия „Професионална квалификация, информационни технологии и статистика“ на ВСС, проведено на 05.07.2011 г.

3. В интернет-страниците на всички съдилища да се създадат чуждоезикови и звукови версии.
4. В интернет-страниците на съдилищата да има рубрики с информация за раздел II от Закона за държавните такси - освобождаване от държавни такси.
5. Всички съдилища да публикуват в отделни рубрики в интернет-страниците си информация за състава и дейността на Комисиите по професионална етика съгласно КЕПБМ.
7. Съдилищата да публикуват редовно прессъобщения за своята дейност и интересни съдебни дела с цел повишаване на информираността.

Е. В ОБЛАСТТА НА МЛАДЕЖКОТО ПРАВОСЪДИЕ

I. СМЯТАМЕ ЗА ОСОБЕНО ВАЖНИ ЦЕЛИТЕ В ПРИЕТАТА КОНЦЕПЦИЯ ЗА ДЪРЖАВНА ПОЛИТИКА В ОБЛАСТТА НА ПРАВОСЪДИЕТО ЗА ДЕЦА¹.

- *Да се създадат единни професионални държавни стандарти за подбор и поддържане на квалификацията на магистрати, специално подготвени за работа с малолетни и непълнолетни.*
- *Предмет на държавна политика да стане задължителната специализирана подготовка на съдии и прокурори, натоварени да разглеждат дела с ненавършили пълнолетие участници.*
- *Да се създаде ориентирана към правата на детето правна уредба, изцяло съобразена с международните правни стандарти, както и с установените най-добри практики в чуждестранните правни системи, когато същите са приложими към българската обществена действителност.²*

Държавата, в лицето на изпълнителната и съдебната власт, да разработи обща програма за създаване на подходящи условия за водене на съдебни процеси, участие в които вземат деца. За тази цел на територията на всеки съдебен окръг да се планира създаването на т.н. „синя стая“, в която да бъдат изслушвани децата.

1.Относно прилагане на Семейен кодекс:

Препоръки за изменение в закона:

- Да се промени чл. 130, ал. 3 от СК, с което да отпадне частично задължението на родителите да искат разрешение от съда за разпореждане с парични суми от влоговете на непълнолетните си

1 www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=1703 - Концепцията за държавна политика в областта на правосъдието за деца, стр.14, <http://www.justice.government.bg/new/Documents/Bills/Conception.pdf>

2 Пак там - стр.14, <http://www.justice.government.bg/new/Documents/Bills/Conception.pdf>

деца.¹ Да се определи минимален праг на сума, която може да се използва без съдебно разрешение.

- Да се въведе като задължителен етап медиацията, за да се създаде възможност за улеснено решаване на споровете между страните, които уреждат взаимоотношенията си по СК. Тя да предхожда съдебната фаза, като се популяризират предимствата, които този подход ще донесе на гражданите.

2. За прилагане на Указ за борба с дребното хулиганство

Продължават да са актуални препоръките на екипа ни от 2011 г.:²

- *Да се прилага разпоредбата в УБДХ (чл.1, ал.4), която предвижда да се прекратяват съдебните дела, а случаите да се насочват към местните КБППМН и детски педагогически стаи на МВР.*
- *Прилагането на УБДХ да включва задължително регистър, в който да се вписват наложените мерки за наказание „задържане в поделенията на МВР“, който да се контролира от прокуратурата.³*
- *Местата за задържане на лица и изтърпяване на административни мерки трябва да станат обекти с обществено предназначение по смисъла на Закона за здравето, за да се осъществява административен контрол върху условията за живот.*
- *Наказанието „задържане в поделенията на МВР“ по УБДХ да бъде прилагано само в места, които да отговарят на основните европейски стандарти за сигурност и хигиена.*
- *В УБДХ да се предвиди възможност бързата процедура да не е задължителна за всички съдебни дела, а само за тези, при които общественият интерес налага това.*
- *Когато непълнолетни нарушители са изправени пред съда по УБДХ, задължително на процеса да бъдат представени Дирекция „Социално подпомагане“ и Отдела за закрила на детето, които да дадат становище по случая, съгласно нормите на Закона за закрила на детето.*
- *Да се уведомява задължително прокуратурата и да се изисква становище от нея по всяко конкретно съдебно дело (внесена полицейска преписка).*
- *Прокуратурата да участва в съдебните производства по УБДХ срещу непълнолетни младежи, обвинени в нарушение на обществения ред.*
- *Когато подсъдими по УБДХ са непълнолетни към тях да се прилага санкция, различна от „задържане в поделенията на МВР“. Младежите в тази възраст трябва задължително да посещават учебни занятия,*

1 http://btvnews.bg/1481753755-Roditeli_ne_mogat_da_polzvat_spesteni_za_detsata_im_pari_v_banku.html; http://www.varnautre.bg/novinite/bulgaria/25986-sudut_ne_iska_veche_da_kontrolira_tegleneto_na_pari_ot_detski_vlogove

2 Доклад за напредъка на съда в Северна България 2010-2011 - <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/item14.html>

3 Коментар на екипа на проекта: „Не може да се създава и води регистър за неблагоприятни обстоятелства, какъвто не е предвиден в закон“.

а съдът с подобно решение препятства достъпа им до образование. Освен това т.н. „полицейски кучкарници“ не отговарят на санитарните норми за живот и там липсват условия, които да гарантират здравето и безопасността на ненавършилите пълнолетие деца и младежи. Предлагаме промените да следват логиката, според която в Закона за административните нарушения и наказания глобата за непълнолетните бе заменена с обществено порицание.

3. Относно Закон за закрила на детето

Препоръки за изменение в закона:

- За да се защитят правата на децата, законът да предвиди задължителното назначаване на техен особен представител, който по време на съдопроизводството да гарантира съблюдаването на техните интереси.
- Да бъде задължително присъствието на психолог и представител на Дирекция „Социално подпомагане“ в съдебната зала по време на процес, в който участва дете, а не както е предвидено в момента „при необходимост“.
- Законът да даде възможност на съда да насочи и когато е необходимо да задължи родителите или настойниците да ползват услугите на психолог за укрепване емоционалното състояние и психичното равновесие на поставените в риск деца.
- Законодателят да предвиди възможност за провеждане на съдебна процедура без участието на родителя, когато интересите на децата налагат това.

Препоръки за подобряване работата на съда по прилагането на закона:

- Да се търсят алтернативи освен настаняването на децата в домове за деца, лишени от родителска грижа, като се обръща внимание на възможността те да бъдат отглеждани от приемни семейства.
- Да се обособят специални помещения за изслушване на деца - т.нар „синя стая“.
- Да се въведе в съдебната практика повишена отговорност за преценка на родителските грижи и семействата, които не покриват минималните стандарти да бъдат насочвани със съдебен акт към специализирани програми за повишаване на родителския капацитет.

4. Относно Закона за защита от домашното насилие

Актуални са препоръките, отправени в Доклада за напредъка на съда в Северна България, които са относими и спрямо наблюдаваните съдилища в Южна България¹:

- *Да се въведе практика, при която съдът служебно да проверява имущественото състояние на ответника, преследван от закона за*

¹ <http://watch.ngo-rz.org/bg/catalog/item23.html>

домашно насилие, за да може да се определи адекватно размера на паричната глоба, налагана на виновния по чл 6 (4).

- Законът да предвиди механизъм, при който съдът може да открие обстоятелствата, наложили пострадалият гражданин да оттегли жалбата си от съда. Проучването да има за цел да предпази жертвите от повторен натиск, който се прилага върху тях, за да се откажат от съдебна защита.
- Да се ускори разглеждането на съдебните дела, с цел превенция на бъдещи конфликтни ситуации, които биха принудили жертвите да изтеглят съдебните жалби - съдът да насрочва открито съдебно заседание преди установения краен срок от 30 дни.
- Отказът на извършителите на домашно насилие от участие в специализирана програма да се криминализира, като се приложат наказания, предвидени в НК.
- Да се предвиди законова възможност съдът със свое решение да задължава виновния за домашното насилие да заплаща разходите по възстановителните програми на пострадалите и таксите за личното му участие в специализираните програми срещу агресията.
- Размерът на глобите да се увеличава двойно при повторен акт на домашно насилие, в нарушение на съдебна заповед.
- Националната агенция за приходите да прилага мерки за ефективно събиране на наложените съдебни глоби, за да се засили сакционирация характер на закона.
- Да се преразгледа и усъвършенства ефективността на Инструкцията за взаимодействие и обмен на информация на НАП с Висшия съдебен съвет.¹
- Да се изработят механизми за взаимодействие между полицията, прокуратурата и съда по прилагане на Закона за защита от домашното насилие.
- Агенцията за социално подпомагане, съвместно с Министерство на правосъдието, което е отговорно за прилагане на ЗЗДН, да утвърди методика за нови социални услуги по превенция на домашното насилие.
- Държавата да подкрепя създаване на постоянно действащи центрове, в които пострадалите лица да могат да получат квалифицирана помощ, за да се възстановят, да могат да продължат съдебните дела и получат съдебна защита.²

1 До 05.2010 г. документът има действие между Агенцията за държавни вземания, която се вля в НАП.

2 Препоръката е изпълнена с промяна на чл. 296 от НК, в сила от месец април 2009 г.

II. ВАЖНИ ЗА БЪЛГАРИЯ СА ПРЕПОРЪКИТЕ НА СПЕЦИАЛИЗИРАНИЯ ОРГАН НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ - КОМИТЕТЪТ ЗА ЕЛИМИНИРАНЕ НА ВСИЧКИ ФОРМИ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЖЕНИТЕ ДАВА СЛЕДНИТЕ ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ПРЕПОРЪКИ НА ДЪРЖАВАТА - ОТВЕТНИК ЗА НАРУШЕНИ ПРАВА НА МАЙКА И ДВЕТЕ Й НЕПЪЛНОЛЕТНИ ДЕЦА В СЛУЧАЙ НА РЕГИСТРИРАНО ДОМАШНО НАСИЛИЕ¹:

Общи препоръки:

- 1. Да се измени чл. 10, ал. 1 от Закона за защита срещу домашното насилие, така че да се премахне едномесечния срок и да се гарантира, че заповедите за защита са достъпни, без да се изправят молителите пред излишни административни и законови тежести;*
- 2. Чрез изменения в законовите текстове да се гарантира, че разпоредбите на Закона за защита срещу домашното насилие ще облекчат процеса свързан със събиране на доказателствената тежест, представена от жертвата, за да не се обезсърчават подложените на домашно насилие уязвими групи да търсят правата си в съда.*
- 3. Да се създадат достатъчен брой финансирани от държавата приюти/ кризисни центрове, които да дават подслон на жертвите на домашно насилие и техните деца, като се осигури подкрепа за неправителствените организации, предлагащи приютяванеразлични форми на поддръжка на жертвите на домашно насилие.*
- 4. Да се осигури задължително обучение за съдии, адвокати и други служители в сферата на правоприлагането на тема Закона за защита срещу домашното насилие, включително по въпроса за дефиниране на домашното насилие и на джендър-стереотипите, както и подходящо обучение за работа с Конвенцията, Факултативния протокол към нея и Генералните препоръки на Комитета, в.т.ч. Генерална препоръка № 19.*

ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДЕБНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ

- 1. За да се подобри достъпът на уязвими групи хора до правосъдие - Министерството на правосъдието и Висшият съдебен съвет да предприемат ефективни действия за подобряване архитектурната среда на съдебните сгради за хората с увреждания, като се изградят рампи, подечни съоръжения. Тесните входове да се разширят; да се улесни и преходът между етажите.*
- 2. Във всички наблюдавани съдилища съдебните заседания с участието на хора с трайни физически увреждания да се насрочват в зали на първия етаж в съдебната сграда.*
- 3. За улеснение на гражданите в съдилищата да се монтират терминални устройства (ПОС), които да позволят съдебните такси да се заплащат по електронен път.*
- 4. Да се оптимизира графика със съдебни заседания, като се преустанови практиката да се насрочват няколко съдебни дела в един*

¹ http://www.bgrf.org/index.php?option=com_content&view=article&id=315:2011-08-31-07-56-38&catid=41:last&Itemid=274&lang=bg

и същи начален час, за да не бъдат принуждавани гражданите да чакат дълго началото на делото си, в деня на определения за тях процес.

5. Във всяка съдебна зала, на съдийската банка да се поставят табели с имената на съдията или членовете на съдебния състав, които разглеждат делото.

6. Да се осигури свободен достъп до санитарните възли (тоалетни) в сградите на наблюдаваните съдилища.

7. За да се повиши информираността на гражданите, във всеки съд да има поставена на видно място информация за стойността на съдебните такси и размерите на банковите комисионни към тях.

8. Висшият съдебен съвет да подобри системата за връзки с обществеността, като се назначат служители, отговорни за политиката на информираност на обществото, прилагана от съдилищата във всеки съдебен район.

ЗА ДЕЙНОСТТА НА СЪДЕБНИТЕ ЗАСЕДАТЕЛИ

Препоръки за изменение в закона:

- Подборът на кандидати за съдебни заседатели да бъде уреден в Закона за съдебната власт, като се прекрати съществуващата практика, те да бъдат предлагани от общинските съвети.
- Съдебните заседатели да бъдат включени сред лицата по чл.3 от ЗПУКИ.
- Да се въведе забрана държавни и общински служители да бъдат избирани за съдебни заседатели.

Препоръки за подобряване работата на съда по прилагането на закона:

- Процедурата за подбора и избирането на съдебни заседатели от Общинския съвет публично да се оповести в интернет-страниците на съответната общинска администрация и на съответния районен или окръжен съд.
- Да се въведе практика за административна проверка от страна на съда или общинската администрация на кандидатурите за съдебни заседатели. Предварително да се проверява дали срещу тях има висящи наказателни дела или образувани производства, налице ли са конфликти на интереси - например съпруг-съдия, адвокат или вещо лице.
- Съдебните заседатели да подават задължително декларации по ЗПУКИ, които да се публикуват на сайта на съда.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Задача на наблюдението бе да проучи конкретните практики в подложените на мониторинг съдилища, като анализира промените и степента на напредък в тяхната работа или отсъствието му в ключови области от съдебната дейност, свързани с процеса на реформиране на правораздавателните органи на местно ниво.

Отчетени са положителните промени и зациклилите с години недостатъци в съдебната система, които пречат на нейното реформиране и подкопават доверието на гражданите във върховенството на закона. Обърнато е внимание на динамиката, с която се развиват определени процеси в конкретните съдилища и в наблюдаваните региони.

Мониторингът показва несъмнен напредък в усилията на съдилищата да повишат отчетността, прозрачността и публичността на своята работа. Налице е видим стремеж да се прилага принципа на случайното разпределение на делата. Наблюдават се несъвършенства в прилагането и формално спазване на процедурата.

Установено е като остър проблем в правораздавателната система приложението на нормите и правилата за регулиране и контрол на етичното поведение на магистратите и конфликта на интереси в тяхната общност, при които волята за положителни промени е все още незначителна и колеблива. В тази област мониторингът отчита застой и вътрешна съпротива срещу промяната, налагана негласно, но достатъчно последователно от голяма част от съдийските колегии, в това число и от Висшия съдебен съвет, чийто мандат приключи в края на септември 2012 година.

За да се постигне желаната от гражданите промяна в работата на съдебните институции, нашият екип препоръчва да се приложат правила и норми, които да ограничат нерегламентираните връзки и зависимости между участниците в правораздавателния процес.

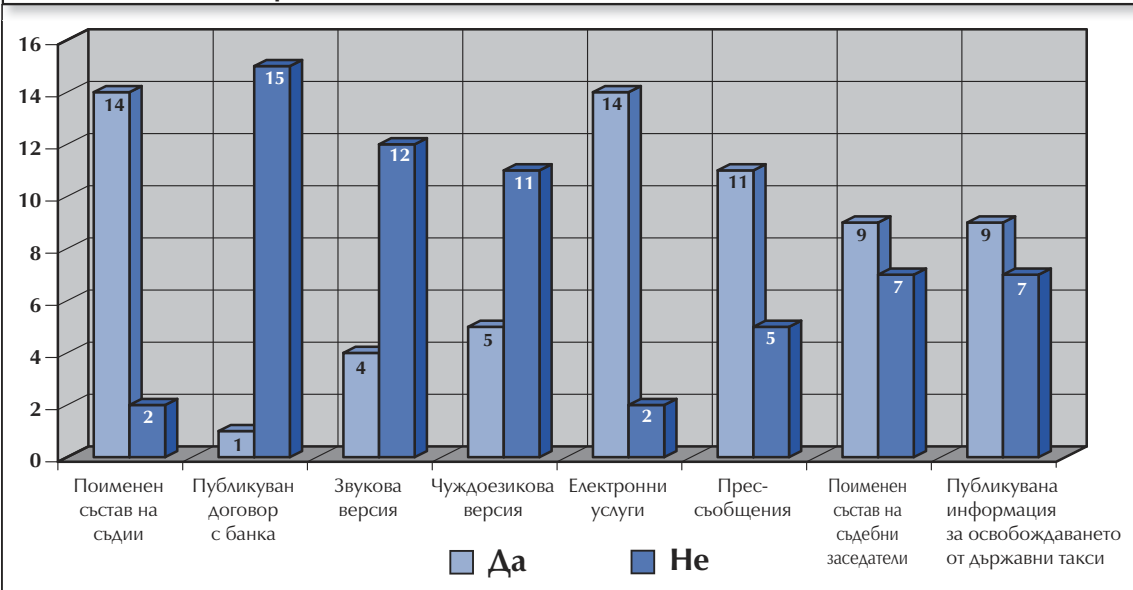
Да се унифицира процеса на случайното разпределение на делата, чрез приложение само на един програмен софтуер за всички съдилища в страната, като гаранция за безпристрастно правосъдие. Всички съдийски колегии да публикуват на интернет страниците на съдилищата декларациите за конфликт на интереси, подадени от съдии и съдебни служители, придружени с мнението на комисиите по професионална етика за коректността на огласените обстоятелства.

След анализ на събраните по време на проучването факти, наблюдаващият екип е обобщил проблемите и формулирал редица препоръки за промени в правната уредба, в нормативната база и практиките по прилагането ѝ. Те отразяват очакванията на гражданите в каква посока следва да се променя работата на съдиите, за да се подобри достъпността на съда, да се подобри неговия публичен образ и да се повиши общественото доверие в съдебната система.

СТАТИСТИКА

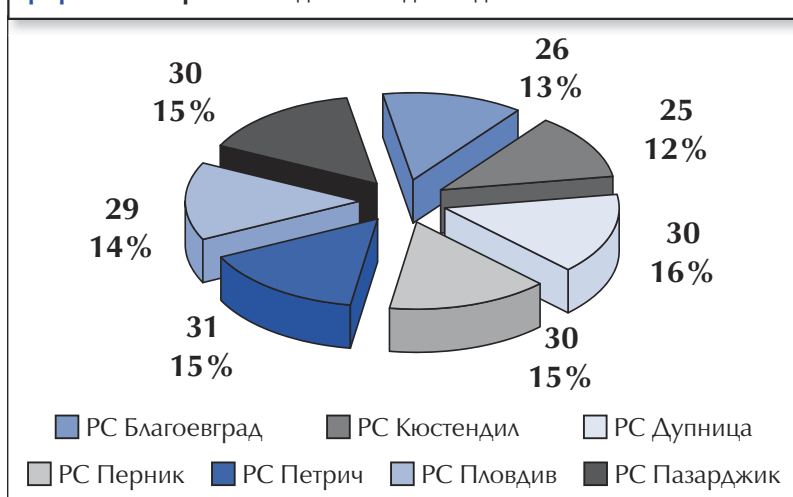
НА ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДЕБНИ ДЕЛА В РАЙОННИТЕ СЪДИЛИЩА НА БЛАГОЕВГРАД, КЮСТЕНДИЛ, ДУПНИЦА, РАЗЛОГ, ПЕРНИК, ПЕТРИЧ, АСЕНОВГРАД, ВЕЛИНГРАД, КАРЛОВО, ПЕЩЕРА, ПАЗАРДЖИК И ПЛОВДИВ (ЯНУАРИ - МАЙ 2012 Г.)

Графика 1: Изследване на Интернет-страниците на окръжните съдилища на Благоевград, Кюстендил, Пазарджик, Пловдив и на районните съдилища на Пазарджик, Пещера, Велинград, Карлово, Асеновград, Пловдив, Перник, Кюстендил, Петрич, Разлог, Дупница и Благоевград

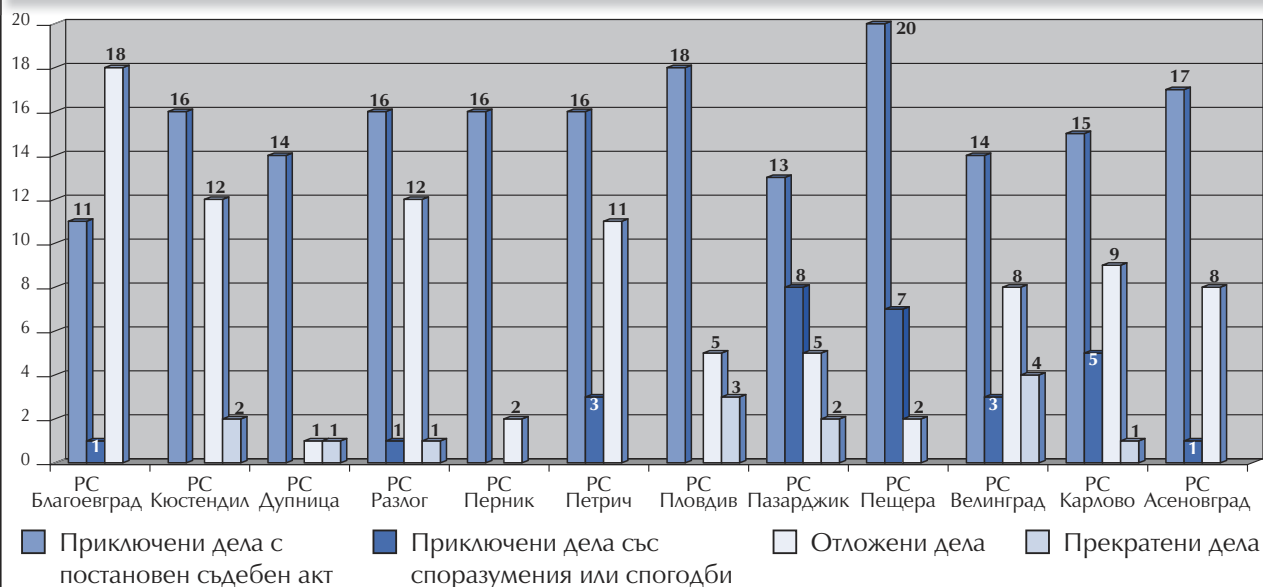
В интернет-страниците на наблюдаваните 12 районни и 4 окръжни съдилища най-често липсва информация за договорите за комплексно обслужване, сключени с обслужващата съда банка. Сайтовете нямат инсталирани звукови и чуждоезикови версии. В по-голямата част от страниците не откриваме поименен списък на съдебните заседатели. Често липсва информация за законовите възможности за освобождаване от плащане на държавни такси. С помощта на електронните си страници почти всички съдилища предлагат електронни услуги - предоставят електронни бланки на документи, дават възможност да се правят справки по дела. Сериозен напредък са съществуващите портали за дистанционен достъп до електронни дела в съда в Пазарджик и Благоевград.

Графика 2: Брой наблюдавани съдебни дела

В втората група съдилища, обособена по същия признак, в рамките на проучваното тримесечие са наблюдавани почти по равен брой дела. Единствено в съдилищата в Благоевград и Кюстендил са наблюдавани по-малко на брой процеси, защото в това време там не е имало достатъчно съдебни производства с участието на малолетни или непълнолетни.

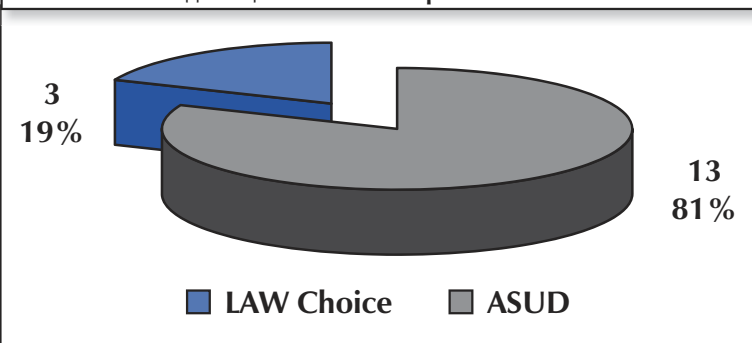
Графика 3: Движение на наблюдаваните съдебни дела в 12 районни съдилища за периода януари - май 2012 г.

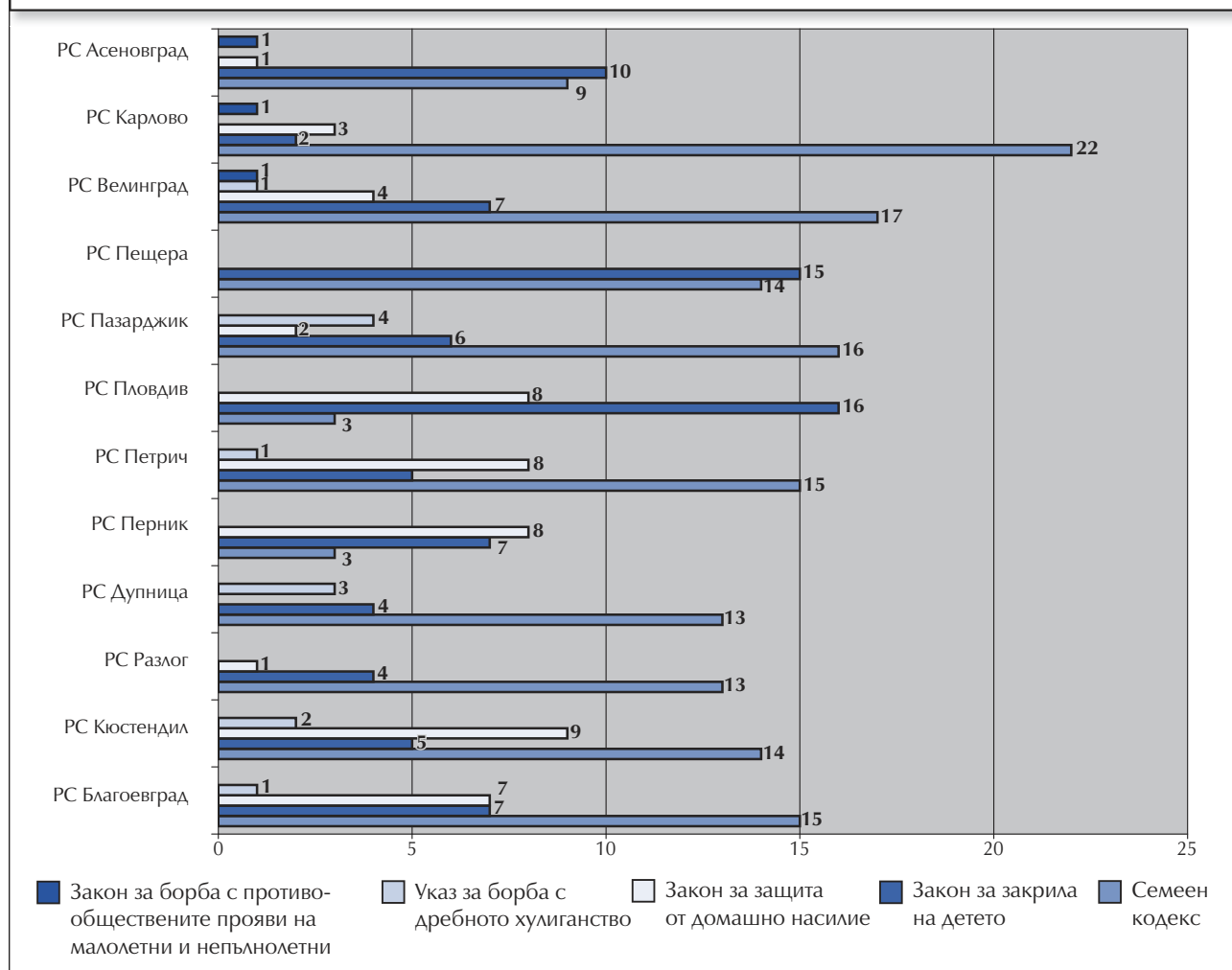
Два броя наблюдавани дела в Окръжен съд - Благоевград са отложени, три броя наблюдавани дела в Окръжен съд - Кюстендил са приключени с постановен съдебен акт, 1 наблюдавано съдебно дело в Окръжен съд - Пловдив е приключено с постановен съдебен акт.

В двете групи, преобладават наблюдаваните съдебни дела, които са приключени с постановен съдебен акт. Единствено в Районен - Благоевград броят на отложените наблюдавани дела е по-висок от броя на приключените. Най-много отложени съдебни дела са установени в районните съдилища в Кюстендил и Разлог. Най-нисък процент отложени дела е отбелязан в Районен съд - Перник. Най-много дела, приключени със споразумения са констатирани в Районен съд - Пещера. В периода на наблюдение липсват в районните съдилища в Кюстендил, Дупница, Перник и Пловдив, процеси, финализирани със постигнати споразумения между страните.

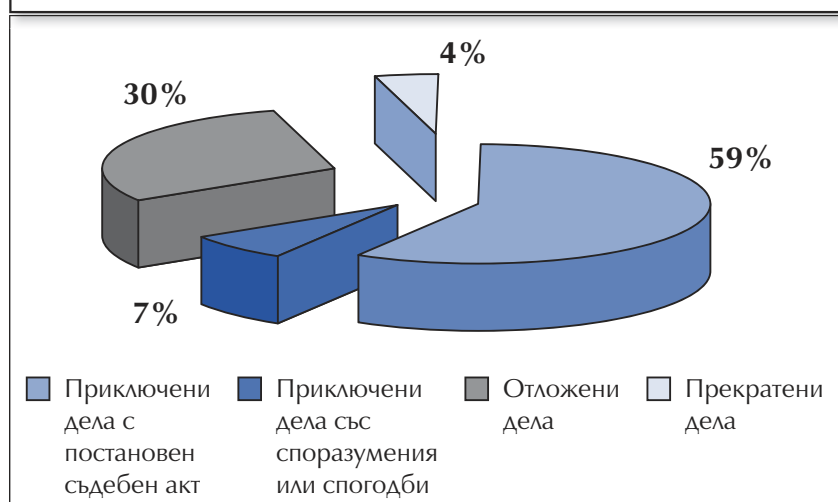
Графика 4: Използвани компютърни програми за случайно разпределение на съдебни дела в наблюдаваните съдилища в Южна България

съдилище	програмен продукт
Районен съд - Асеновград	Law Choice
Окръжен съд - Благоевград	ASUD
Районен съд - Благоевград	ASUD
Районен съд - Дупница	Law Choice
Районен съд - Карлово	Law Choice
Окръжен съд - Кюстендил	Law Choice
Районен съд - Кюстендил	Law Choice
Окръжен съд - Пазарджик	Law Choice
Районен съд - Пазарджик	Law Choice
Районен съд - Перник	Law Choice
Районен съд - Петрич	Law Choice
Районен съд - Пещера	Law Choice
Окръжен съд - Пловдив	Law Choice
Районен - Пловдив	Law Choice
Районен съд - Разлог	ASUD

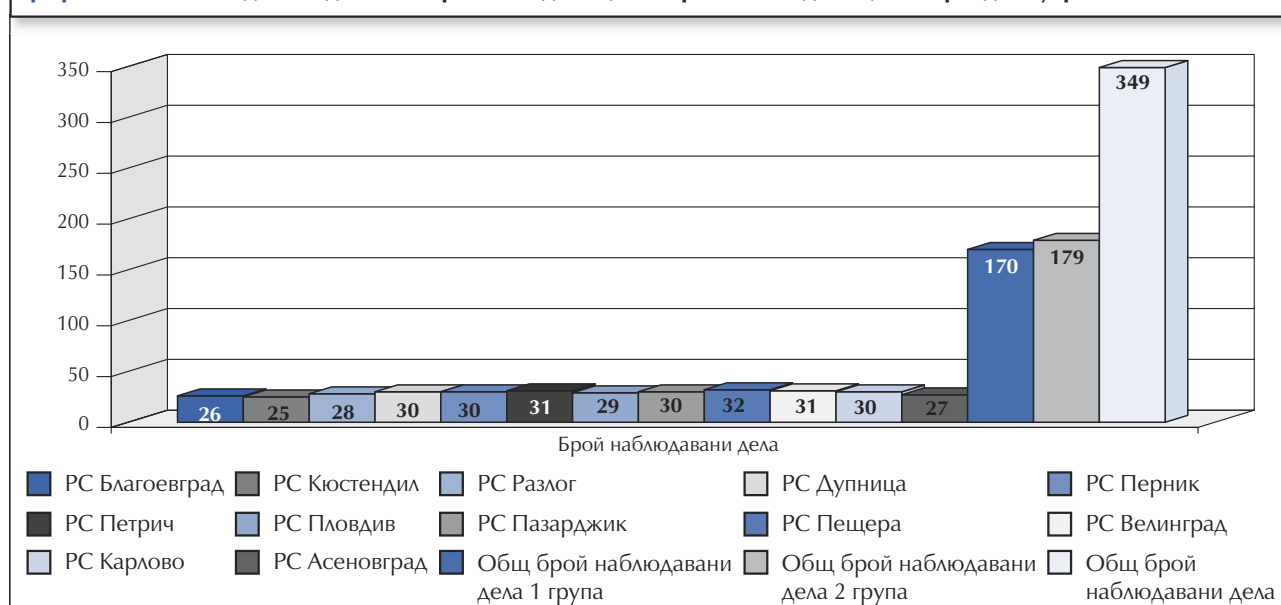
Графика 5: Наблюдавани съдебни дела по закони в 12 районни съдилища за периода януари - май 2012 г.

Най-много съдебни производства по Семейния кодекс са наблюдавани в районните съдилища в Благоевград, Кюстендил, Разлог, Дупница, Петрич, Велинград и Карлово. По-малко са проследените процеси в съдилищата на градовете Перник, Пловдив, Пещера и Асеновград.

Графика 6: Движение на наблюдаваните съдебни дела в 12 районни съдилища за периода януари - май 2012 г.

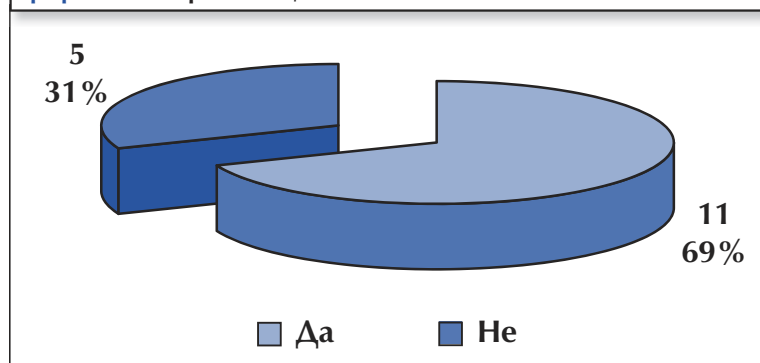
Повече от половината наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт (59%). Два пъти по-малко са отложените процеси. Само 4% от наблюдаваните дела са прекратени.

Графика 7: Наблюдавани дела в 4 окръжни съдилища и 12 районни съдилища за периода януари - май 2012 г.

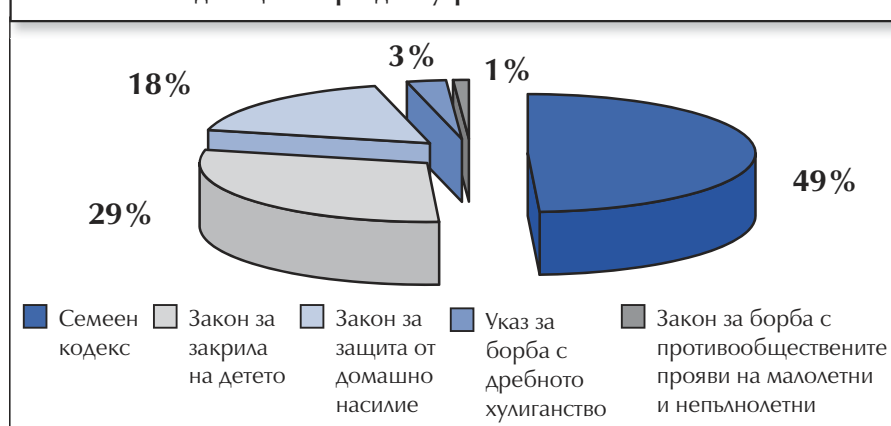
По време на мониторинга са наблюдавани общо 349 съдебни дела в районните съдилища в Благоевград, Кюстендил, Разлог, Дупница, Перник, Петрич, Асеновград, Велинград, Карлово, Пещера, Пазарджик и Пловдив. Най-много съдебни дела са наблюдавани в районните съдилища във Велинград и Петрич. Най-малко са проучените процеси в районните съдилища в Благоевград и Кюстендил. Две граждански дела са наблюдавани в Окръжен съд - Благоевград, три в Окръжен съд - Кюстендил и едно в Окръжен съд - Пловдив.

Графика 8: Прессъобщения

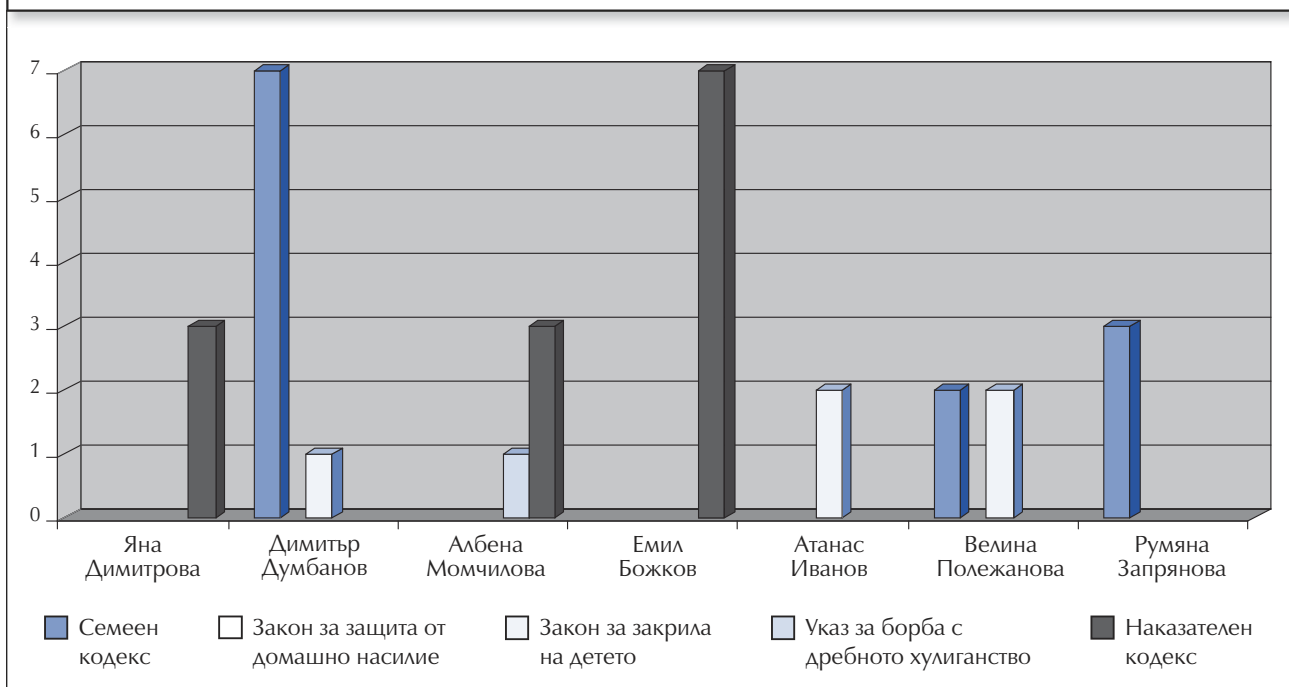
Актуални новини и прессъобщения се публикуват на интернет-страниците само на 7 от наблюдаваните 12 районни съдилища - в Благоевград, Велинград, Пазарджик, Пловдив, Дупница, Разлог и Петрич, както и в 4-те окръжни съдилища в Благоевград, Кюстендил, Пазарджик и Пловдив. Районните съдилища на Пещера, Карлово, Асеновград, Перник и Кюстендил нямат такава практика.

Графика 9: Общ брой наблюдавани съдебни дела по закони в 12 районни съдилища за периода януари - май 2012 г.

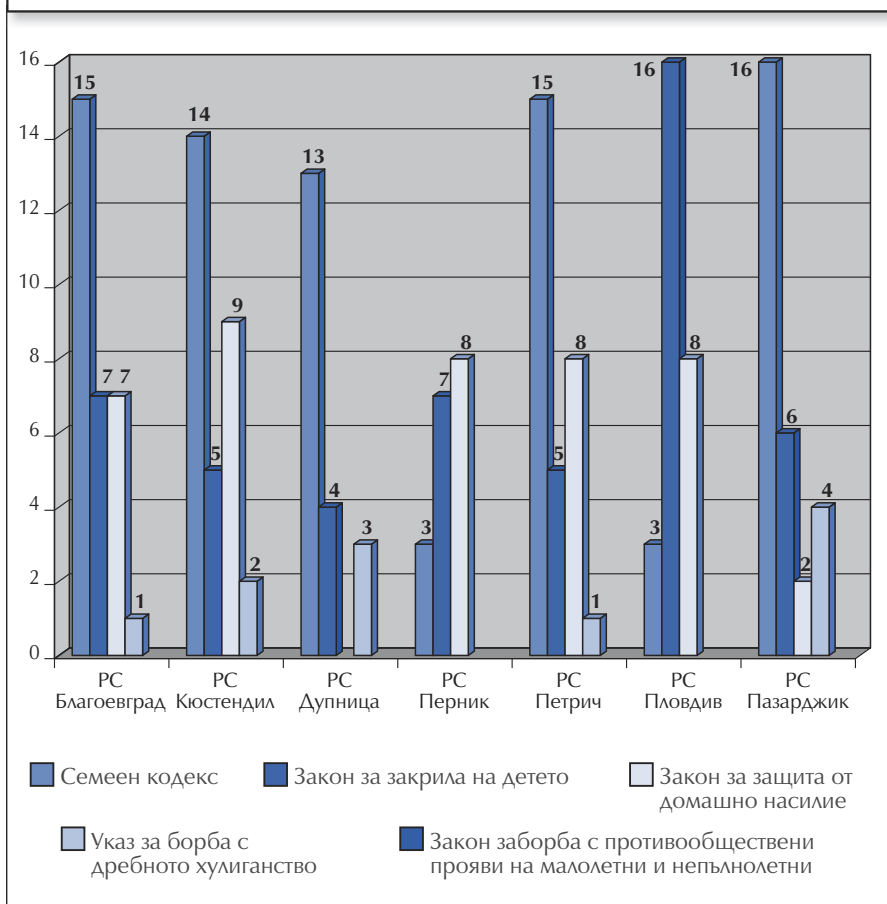
От проучените дела по Семейния кодекс, 4 са наблюдавани в окръжните съдилища в Благоевград и Кюстендил. От делата по ЗЗДН, едно е наблюдавано в Окръжния съд в Кюстендил, а едно дело, заведено по общия ред на ГПК е наблюдавано в Окръжния съд в Пловдив.

Графика 10: Наблюдавани съдебни дела при съдиите от Районен съд - Разлог за януари - март 2012 г.

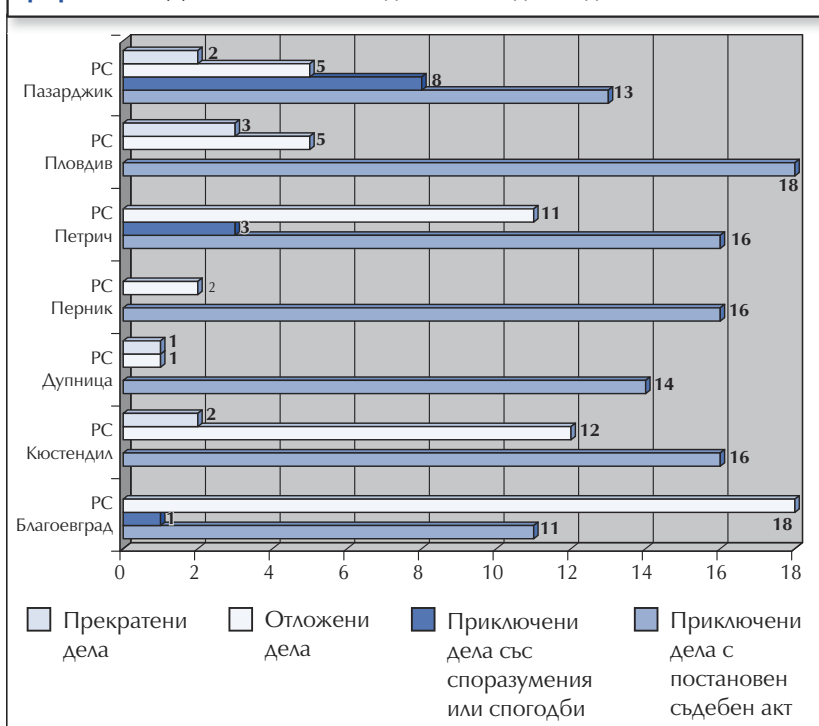
Наблюдавани са дела, заведени по СК, гледани от трима магистрати. По повече от половината от тях - 7, ги е разгледал съдия Димитър Думбанов в Районен съд - Разлог.

Графика 11: Наблюдавани съдебни дела по закони

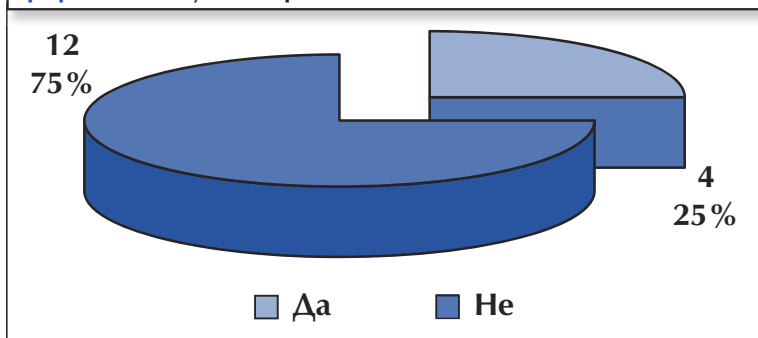
Във втората група наблюдавани съдилища най-често са проследявани процеси, заведени по Семейния кодекс. Почти половината от наблюдаваните дела са по Закона за защита от домашно насилие и Закона за закрила на детето. В почти всички наблюдавани съдилища са проследени и по едно или две съдебни дела, заведени по Указа за борба с дребното хулиганство.

Графика 12: Движение по наблюдаваните съдебни дела

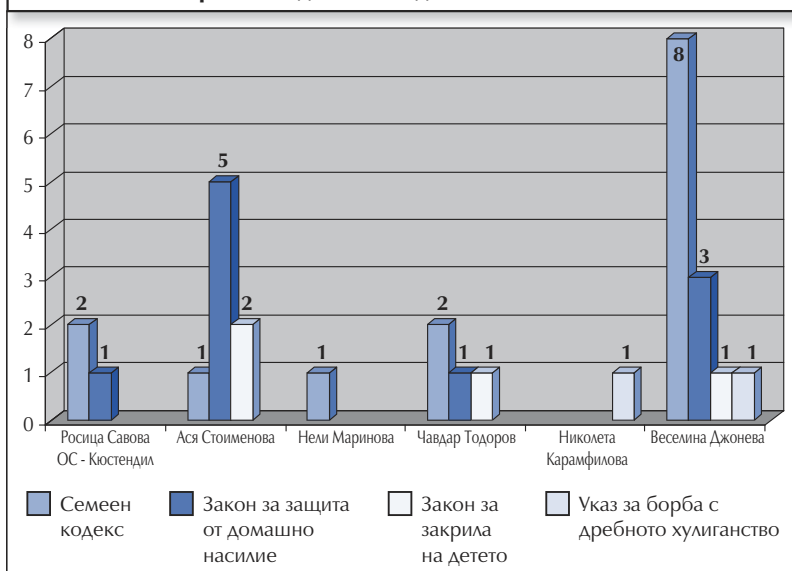
Във втората обособена според големината на съдилищата група, повече от половината наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт. Единствено в Районен съд - Благоевград през наблюдаваното тримесечие отложените дела са повече от приключилите. В Районен съд - Пазарджик се наблюдава голям брой дела, приключили със споразумение.

Графика 13: Звукова версия

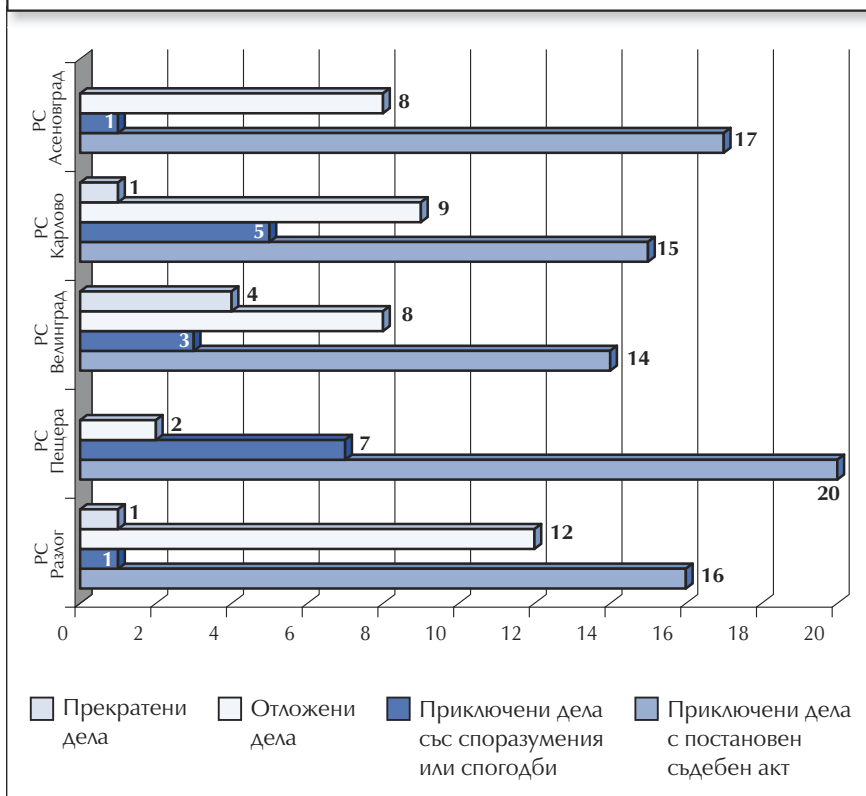
4 от всичките 16 наблюдавани съдилища са снабдили интернет страниците си със звукови версии, които позволяват незрящи граждани да получават по електронен път информация за дейността на съда. Това са Районен съд - Благоевград и Районен съд - Петрич, както и окръжните съдилища в Пазарджик и в Благоевград.

Графика 14: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд и Окръжен съд в Кюстендил

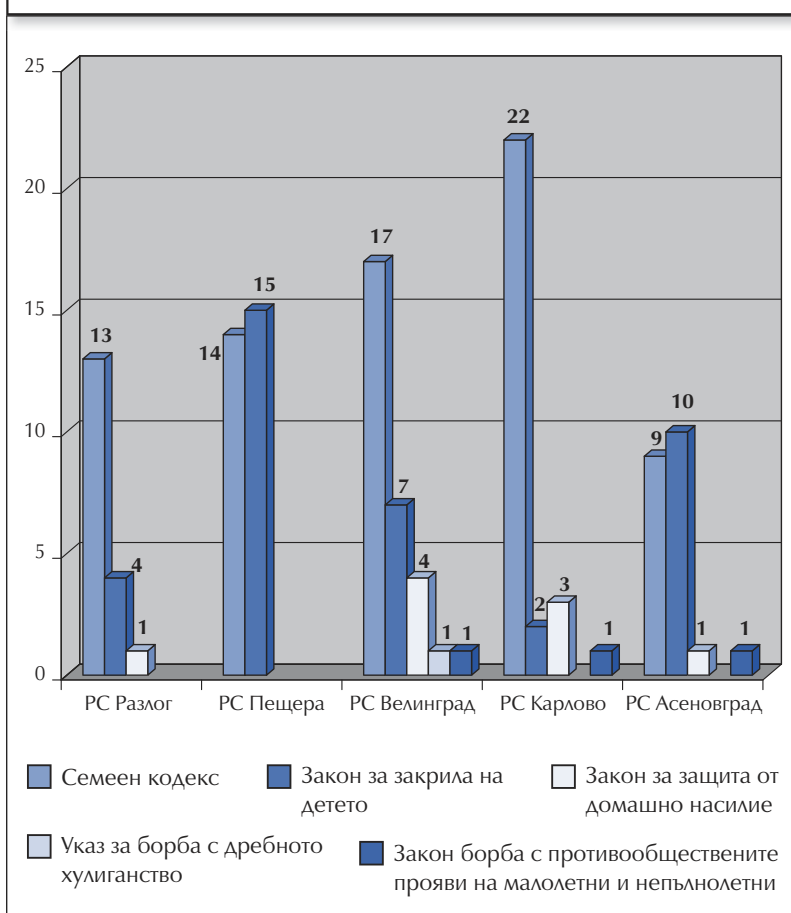
От всичките 14 наблюдавани съдебни дела, заведени по Семейния кодекс, най-много - 8 са били разпределени на съдия Веселина Джонева от Районен съд - Кюстендил. Половината от наблюдаваните съдебни дела по Закона за защита от домашното насилие са били разгледани от съдия Ася Стоименова - 5 от общо 10. Три граждански дела по СК и ЗЗДН са наблюдавани при съдия Росица Савова в Окръжен съд - Кюстендил.

Графика 15: Движение по наблюдавани дела

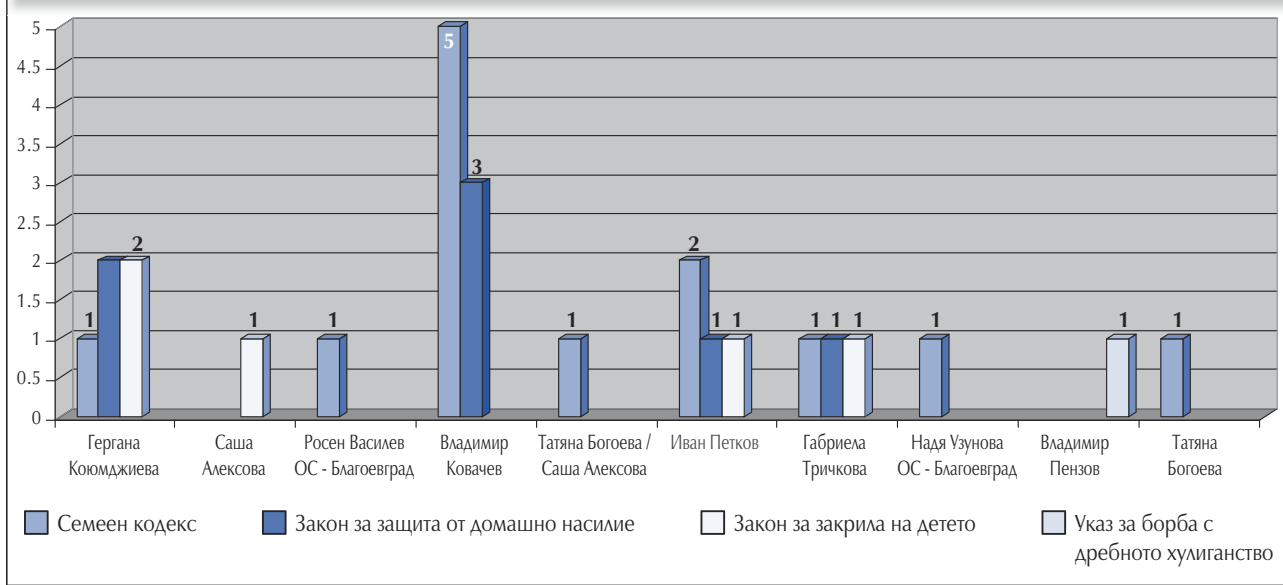
Мониторингът установи, че в първата група съдилища, обособени според тяхната големина повече от половината наблюдавани съдебни дела са приключени с постановен съдебен акт. Следват ги по количество отложените дела. По брой прекратени процеси - 4, води Районен съд - Велинград.

Графика 16: Брой наблюдавани съдебни дела

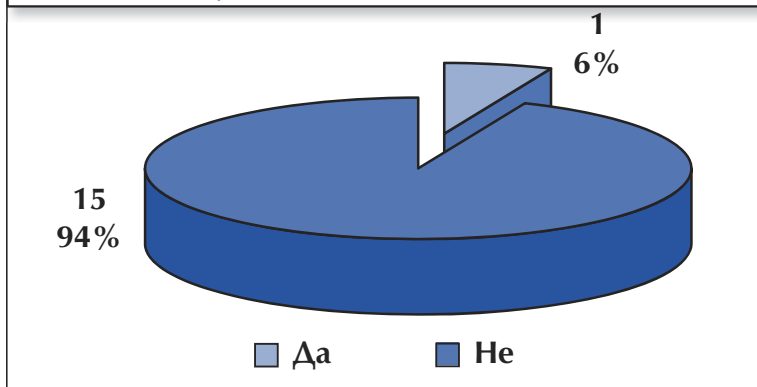
Най-много са наблюдаваните дела, заведени по Семейния кодекс и Закона за закрила на детето. Делата по ЗЗДет са наблюдавани най-често в Районен съд - Велинград, следван от Районен съд - Карлово, а делата по Семейния кодекс са наблюдавани най-често в Районен съд - Карлово (22), следван от Районен съд - Велинград (17).

Графика 17: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Окръжен съд и Районен съд в Благоевград

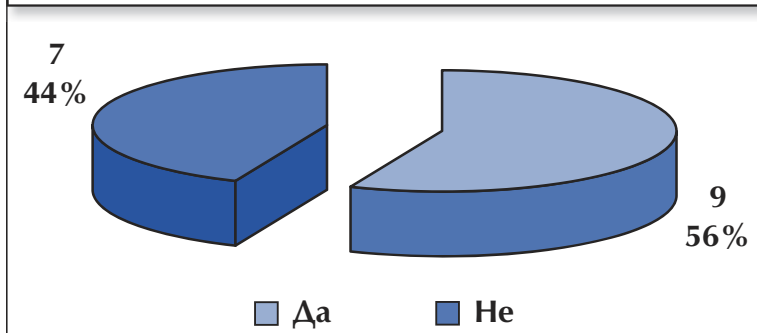
В Районен съд - Благоевград са наблюдавани общо 13 съдебни дела, заведени по Семейния кодекс, като близо половината от тях - 5 броя са гледани от съдия Владимир Ковачев. Той е бил докладчик в по-голяма част от процесите, заведени по Закона за защита от домашно насилие. Наблюдавани са и дело по УБДХ, гледано от съдия Владимир Пензов в Районен съд - Благоевград, както и два процеса разгледани в Окръжен съд - Благоевград съответно от съдиите Росен Василев и Надя Узунова.

Графика 18: Публикуван договор за комплексно банково обслужване

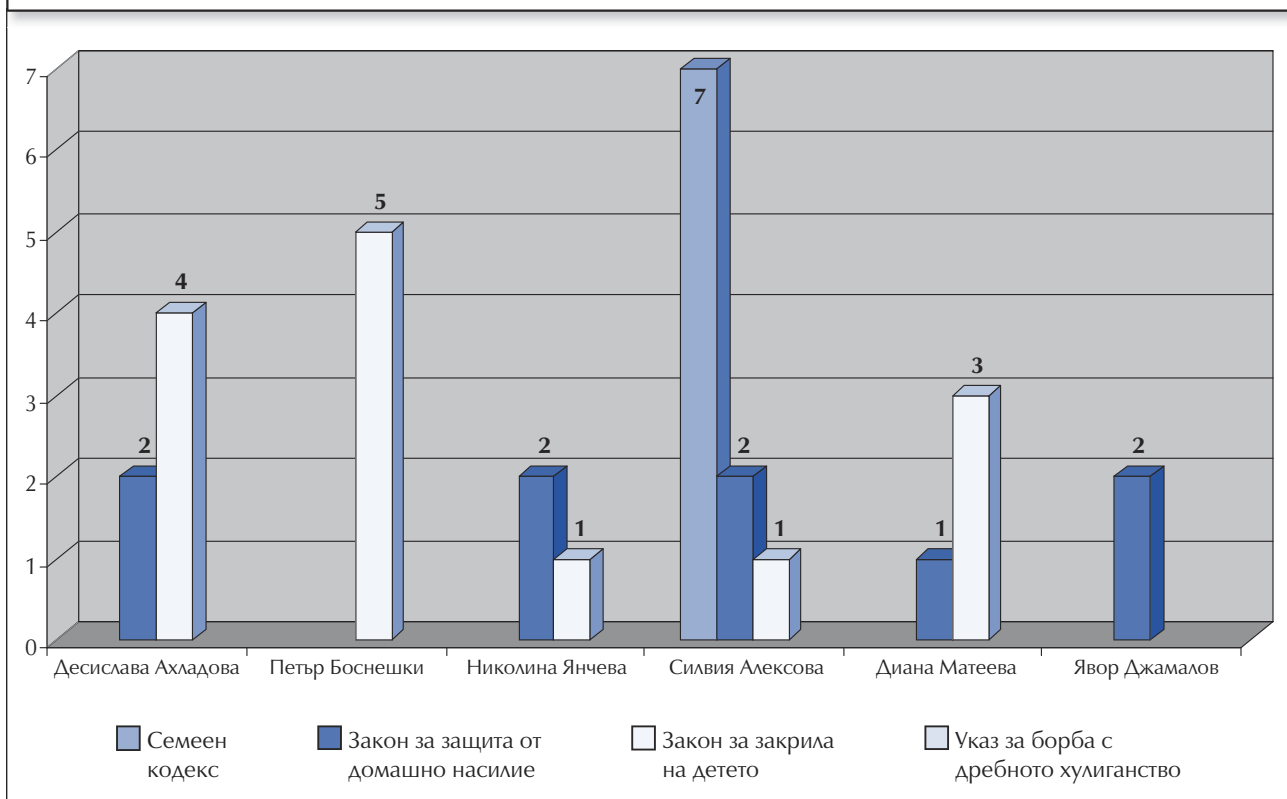

От всичките проучени интернет сайтове на 12 районни и 4 окръжни съдилища, само на страницата на Окръжен съд - Благоевград открихме публикуван сключения с обслужващата банка договор, както изисква Протокол №26/05.07.2011 г. на Комисия „Професионална квалификация, информационни технологии и статистика“ на Висшия съдебен съвет.

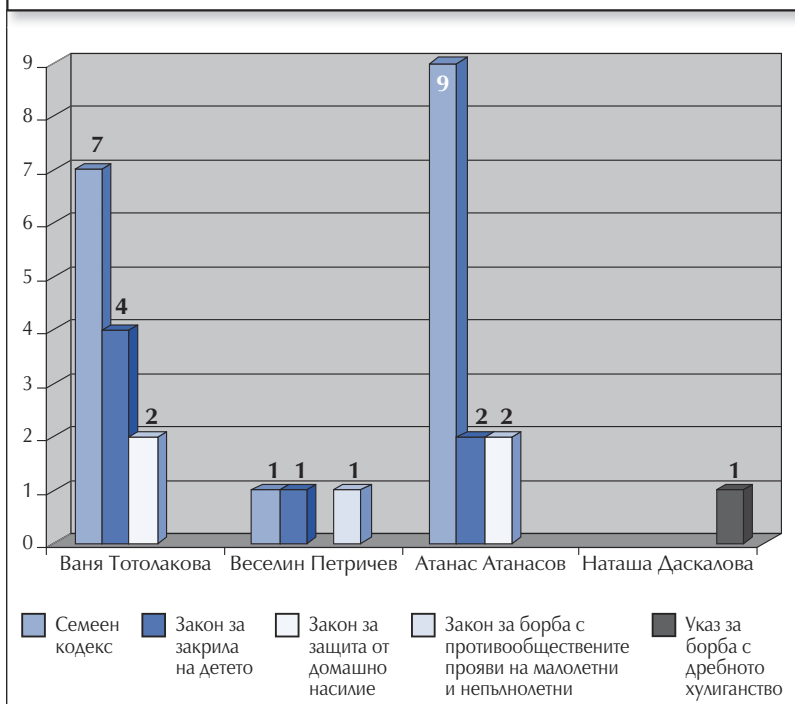
Графика 19: Поименен състав на съдебни заседатели

Близо половината от наблюдаваните 16 съдилища не са публикували на интернет страниците си списъци с имената на действащите съдебни заседатели. Данните не могат да бъдат открити на сайтовете на районните съдилища в Пазарджик, Асеновград, Пловдив, Разлог, Кюстендил и на окръжните съдилища в Пловдив и Кюстендил.

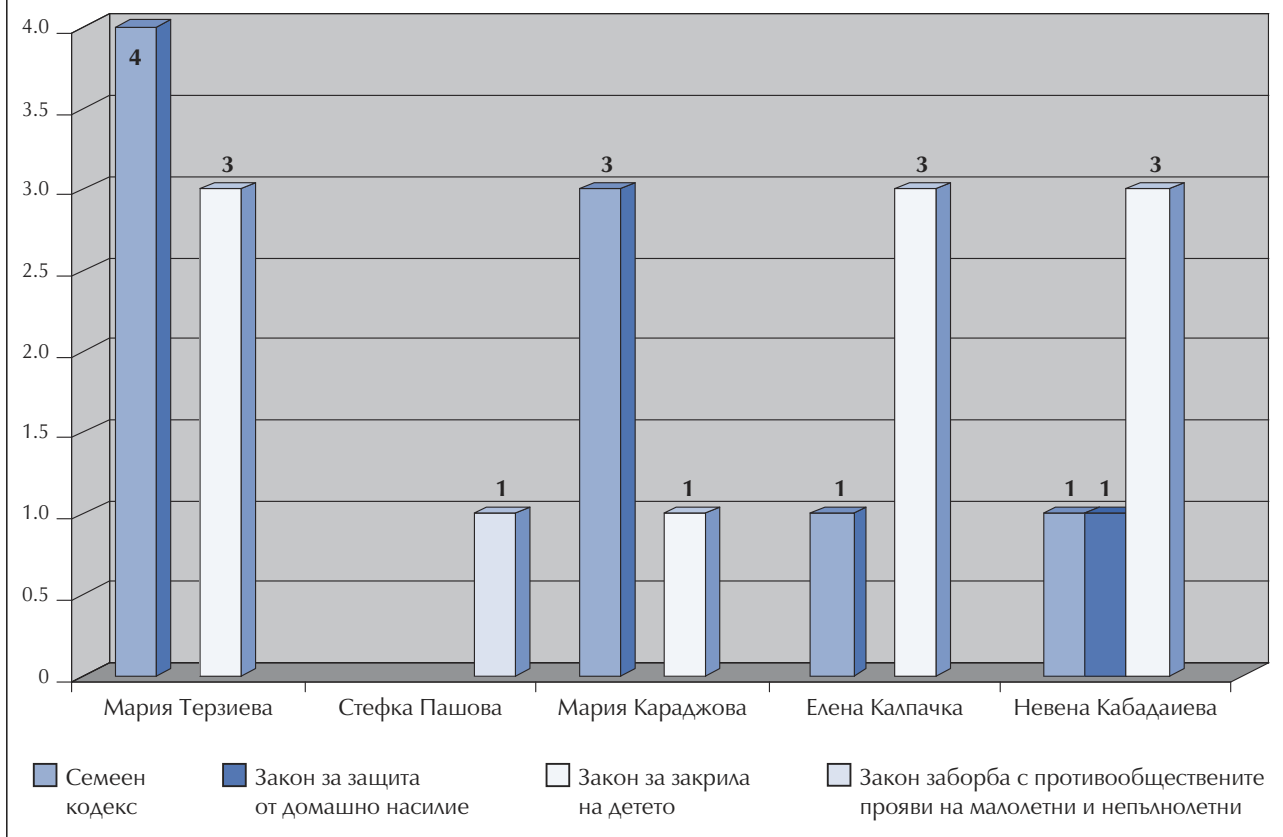
Графика 20: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Перник за периода януари - март 2012 г.

В Районен съд - Перник наблюдението установи, че всички проследени в продължение на три месеца дела, гледани по Семейния кодекс са били разпределени на един и същ съдия - Силвия Алексова. Тя е разгледала и 2 съдебни дела по ЗЗДН. По две съдебни дела са били наблюдавани и при съдиите Десислава Ахладова, Николина Янчева, Явор Джамалов.

Графика 21: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Велинград за периода март - май 2012 г.

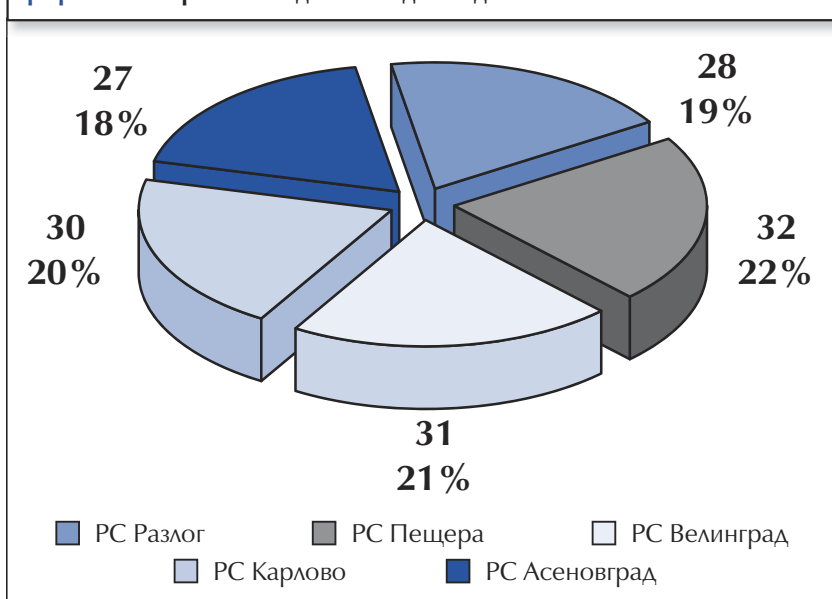
В Районен съд - Велинград повече от половината проследени дела са наблюдавани при съдиите Ваня Тотолакова и Атанас Атанасов. Всички съдебни дела по Семейния кодекс, с изключение на едно, са гледани от съдиите Ваня Тотолакова и Атанас Атанасов. Най-много дела по Закона за закрила на детето са наблюдавани при съдия Ваня Тотолакова - 4 на брой. С две по-малко дела по същия закон са наблюдавани при съдия Атанас Атанасов. При тези двама съдии са наблюдавани поравно и дела, заведени по Закона за защита от домашно насилие.

Графика 22: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Асеновград за периода март - май 2012 г.

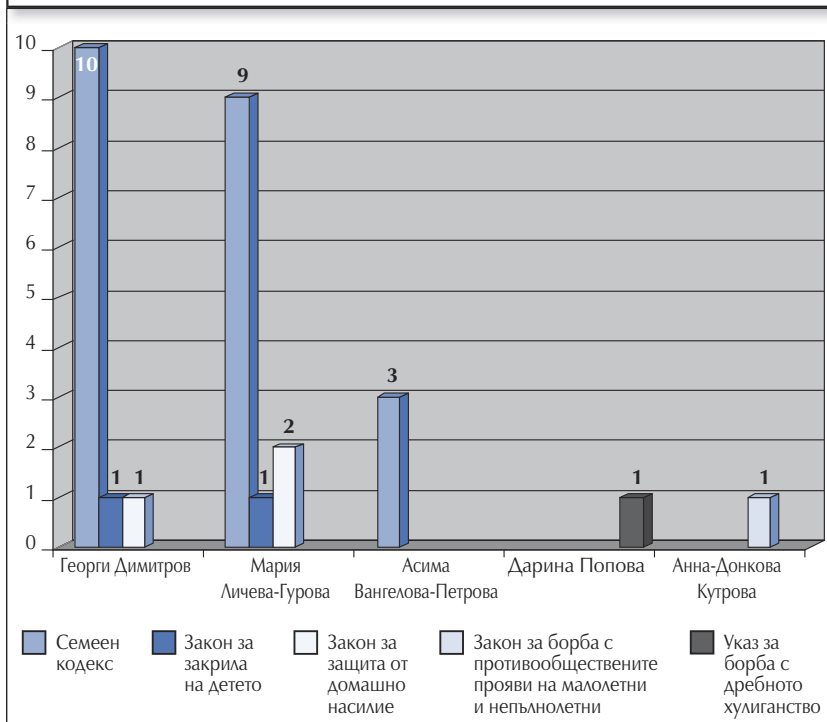
В Районен съд - Асеновград почти всички наблюдавани дела, водени по Семейния кодекс, са гледани от съдиите Мария Терзиева и Мария Караджова. По равен брой дела водени по Закона за закрила на детето са наблюдавани при съдиите Мария Терзиева, Елена Калпачка и Невена Кабадаиева. Единственото дело, гледано по Закона за защита от домашно насилие, е било наблюдавано при съдия Невена Кабадаиева. При съдия Стефка Пашова е наблюдавано дело по ЗБППМН.

Графика 23: Брой наблюдавани съдебни дела

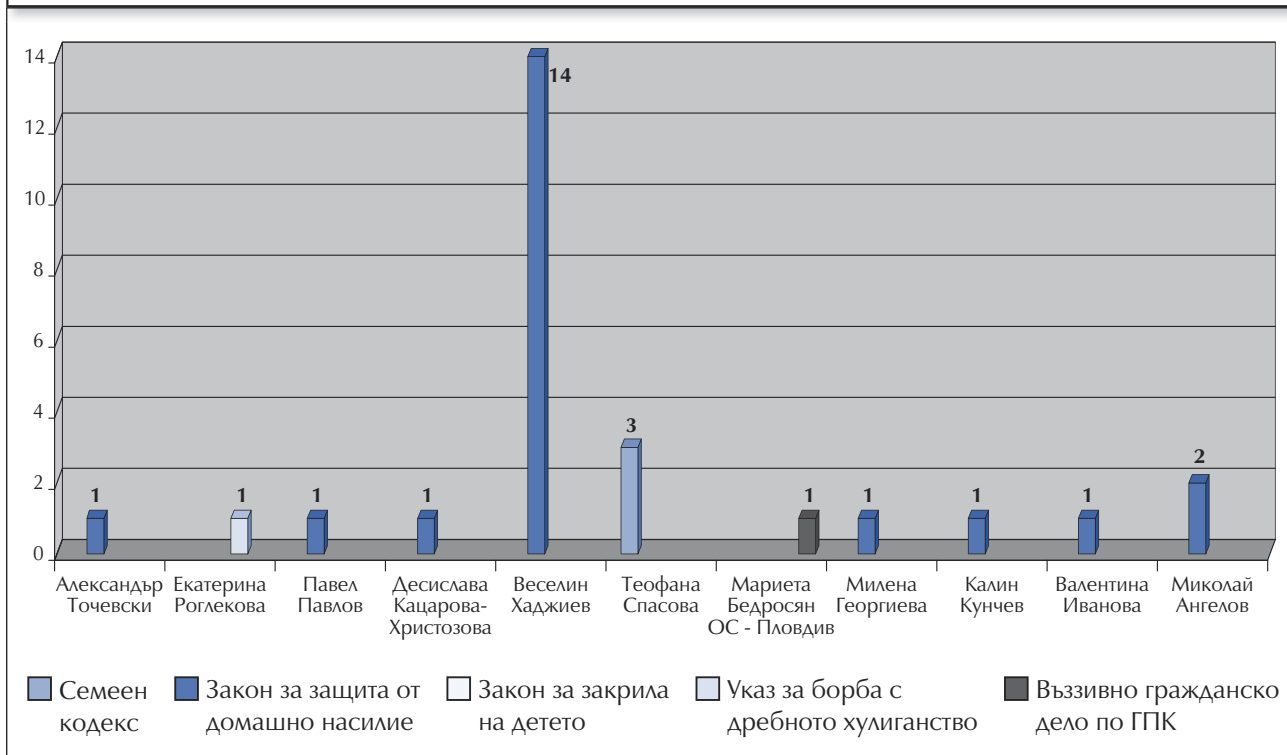
Почти по равен брой съдебни дела са проследили наблюдателите в обособената група съдилища с приблизително една и съща щатна структура. По-малко по количество дела са проучени в районните съдилища в Асеновград и Разлог защото в периода на мониторинга там не са постъпили за образуване достатъчно съдебни производства, в които участници са малолетни или непълнолетни.

Графика 24: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Карлово за периода март - май 2012 г.

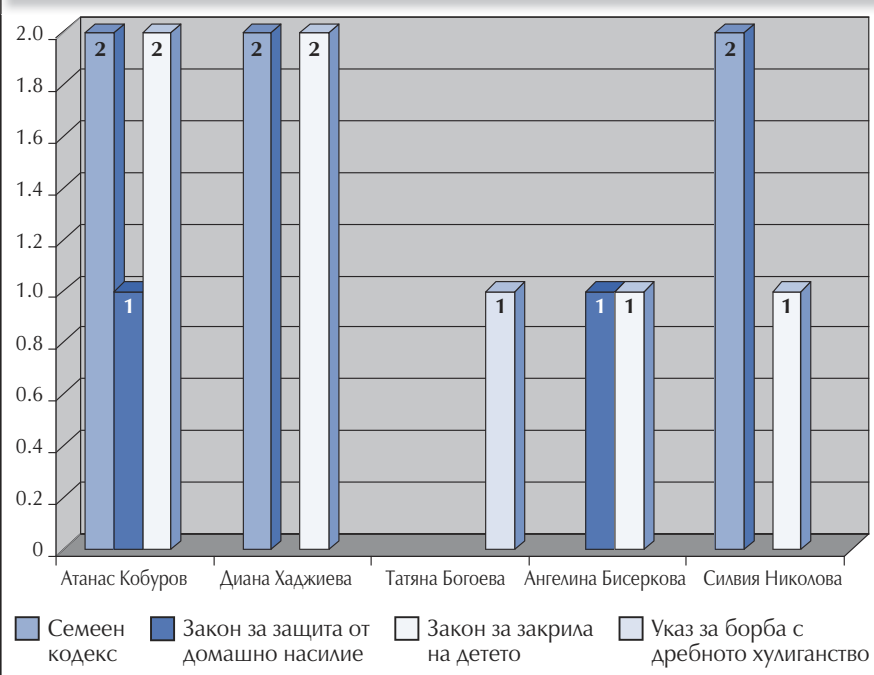
В Районен съд - Карлово най-много съдебни дела, заведени по Семейния кодекс, са наблюдавани при съдиите Георги Димитров и Мария Личева-Гургова. Пак при тях са проследени и проучваните процеси по Закона за закрила на детето и по Закона за защита от домашно насилие. По едно съдебно дело съответно по ЗБППМН и УБДХ са наблюдавани при съдиите Дарина Попова и Анка Донкова-Кутрова.

Графика 25: Наблюдавани дела при съдии от Районен съд и Окръжен съд в Пловдив за периода март - май 2012 г.

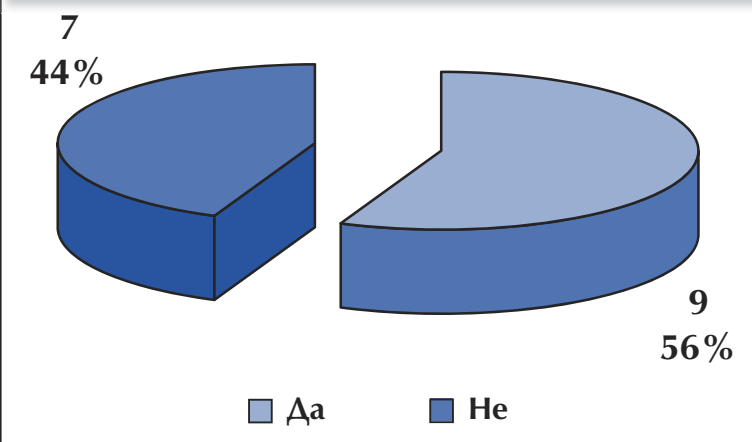
В Районен съд - Пловдив всички наблюдавани дела по Закона за закрила на детето са били гледани от съдия Веселин Хаджиев. Останалите дела, без значение по кой закон са заведени са били разпределени по едно между останалите 9 съдии в Районния съд, а едно е проследено в Окръжен съд - Пловдив, гледано от съдия Мариета Бедросян.

Графика 26: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Петрич за периода януари - март 2012 г.

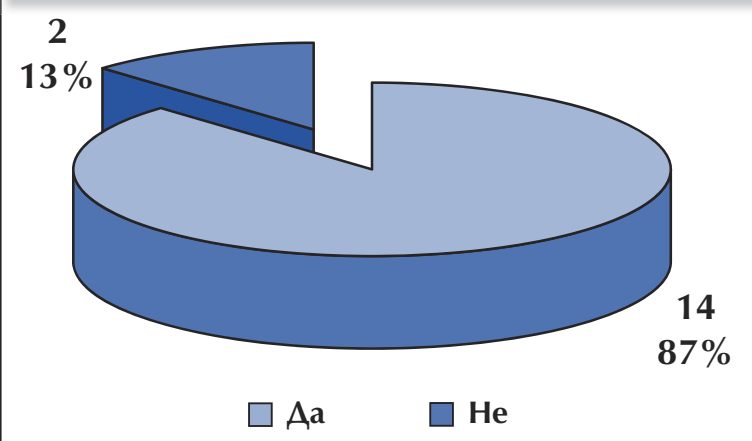
В Районен съд - Петрич трима съдии - Диана Хаджиева, Атанас Кобуров и Силвия Николова са гледали делата по СК, наблюдавани по време на мониторинга. Най-натоварени според броя на делата през този период са били съдиите Атанас Кобуров и Диана Хаджиева.

Графика 27: Публикувана информация за освобождаването от държавни такси

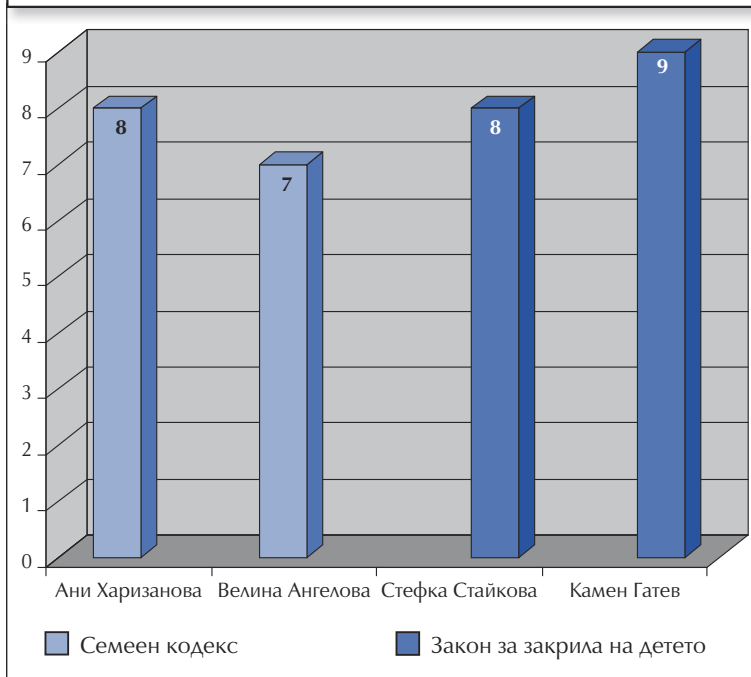
В 7 от общо 16 от наблюдаваните съдилища не са публикували в сайтовете си информация за възможностите, които законът дава за освобождаване от държавни такси. Това са районните съдилища във Велинград, Карлово, Асеновград, Пловдив, Благоевград, Кюстендил и Окръжния съд в Пловдив.

Графика 28: Публикуван списък с имената на съдиите

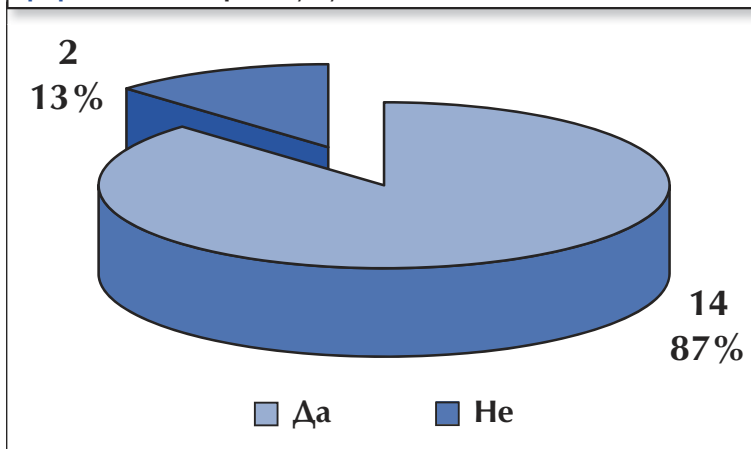
От включените в мониторинга общо 12 районни и 4 окръжни съдилища само две районни магистратури - в Пловдив и Разлог не са публикували на електронните си страници имената на съдиите, които правораздават в региона.

Графика 29: Наблюдавани съдебни дела при съдии от Районен съд - Пещера за периода март - май 2012 г.

В Районен съд - Пещера всички съдебни дела по Семейния кодекс са наблюдавани при съдиите Ани Харизанова и Велина Ангелова. Делата по Закона за закрила на детето са наблюдавани съответно при съдиите Стефка Стайкова и Камен Гатев.

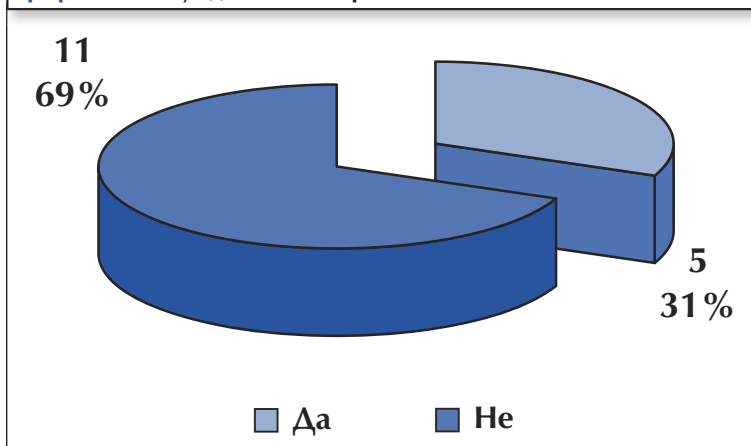
Графика 30: Електронни услуги

Проучено е наличието на достъпни електронни документи в услуга на гражданите, с които могат да се заявяват и/или предоставят електронни услуги. В повече от половината наблюдавани съдилища такива документи могат да се изтеглят в електронен вид, но реално те не могат да се използват от гражданите.

Сайтовете на Окръжния съд в Пловдив и Районния съд в Кюстендил не предлагат електронни услуги.

Графика 31: Чуждоезикова версия

Чуждо езикови версии са инсталирани на сайтовете на 3 окръжни съдилища - в Пазарджик, Пловдив и Благоевград и в 2 районни съдилища - в Дупница и Благоевград.

Национална НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт е неформално обединение за подкрепа на съдебната реформа в България, създадено през 2007 г. от Центъра на НПО в Разград. В Националната мрежа участват над 55 местни граждански организации с опит в демократичните реформи.

Целта на Националната мрежа е да развива и поддържа високи професионални стандарти в сферата на гражданското наблюдение на съда в България. Популяризира добрите практики за партньорство със съда и разпространява полезна информация: www.watch.ngo-rz.org.

Ние вярваме в една прозрачна и ефективна съдебна система в България, ползваща се с обществено доверие.

Националната НПО мрежа за гражданско наблюдение на съдебната власт е учредител на Граждански експертен съвет към Комисия "Професионална етика и превенция на корупцията" на Висшия съдебен съвет. От месец март 2011 г. Центърът на НПО е член на Обществения съвет към Министерството на правосъдието.

Центърът на НПО в Разград разработва и прилага пилотни програми в подкрепа на съдебната реформа от 2004г. До момента са осъществени шест проекта за гражданско наблюдение на съда и подкрепа на съдебната система в България.

В момента реализира проект "Правосъдие близо до хората: втора фаза", финансиран от Фондация "Америка за България". Главната цел на проекта е да подобри отчетността, прозрачността и етиката в съдебната система в България чрез механизъм за успешно гражданско наблюдение на съда на национално ниво.

Изказваме сърдечна благодарност на нашите местни партньори, граждански наблюдатели и експерти от Националната мрежа за гражданско наблюдение на съда за своята отдаденост при организиране на гражданското наблюдение:

Асеновград: Красимира Метаксова - наблюдател; Хронимира Манолевска - наблюдател; Гергана Михова - експерт; Емил Василев - експерт.

Благоевград: Елиана Спасова- наблюдател; Надежда Войнова-Басмаджиева - наблюдател; Здравка Чимева - експерт; Анка Веселинска - експерт.

Велинград: Ахмед Налбантов - наблюдател; Радка Гарданска - наблюдател; Александра Керина - експерт; Дарина Шатова - експерт.

Дупница: Емил Кастрев - наблюдател; Ирена Николова - наблюдател; Боряна Сапунджиева - експерт.

Карлово: Георги Шишманов - наблюдател; Мариана Маринова - експерт; Тошко Стоев - експерт.

Кюстендил: Анна Ангелова - наблюдател; Галина Георгиева - наблюдател; Нели Икономова - експерт; Веска Миланова - експерт.

Пазарджик: Вера Петкова - наблюдател; Петко Петков - наблюдател; Елена Гивечева - експерт; Юлия Минева - експерт.

Перник: Полина Борикова - наблюдател; Ана Огнянова - наблюдател, Руслан Карамфилов - експерт, Боян Боянов - експерт.

Петрич: Ангелинка Стойчева - наблюдател; Цветанка Лазарова - наблюдател; Златка Григорова - експерт; Албена Златкова - експерт.

Пещера: Нина Гакева - наблюдател; Силвия Христова - наблюдател; Георги Връбчев - експерт.

Пловдив: Георги Куманов - наблюдател; Мария Пишмишева - експерт; Екатерина Ужиканова - експерт.

Разлог: Никола Джупанов - наблюдател; Иван Костадинов - експерт;

Благодарим на представителите на съдебната власт, които приеха предизвикателството да участват в процеса на гражданско наблюдение и оказаха пълно съдействие за успешното реализиране на проекта!

Андрей Радев - председател на Районен съд - Кюстендил; Асима Вангелова-Петрова - председател на Районен съд - Карлово; Веселин Петричев - председател на Районен съд - Велинград; Веселин Хаджиев - председател на Районен съд - Пловдив; Димитър Думбанов - председател на Районен съд - Разлог; Екатерина Николова - председател на Районен съд - Благоевград; Ели Скоклева - председател на Районен съд - Дупница; Иван Калибацев - председател на Районен съд - Асеновград; Ивета Парпулова - председател на Окръжен съд - Пазарджик; Катя Белвова - председател на Окръжен съд - Благоевград; Мая Банчева - председател на Районен съд - Петрич; Мирослав Начев - председател на Окръжен съд - Кюстендил; Николинка Цветкова - председател на Районен съд - Пазарджик; Петя Котева - председател на Районен съд - Перник; Сотир Цацаров - председател на Окръжен съд - Пловдив; Стефка Стайкова - председател на Районен съд - Пещера.

Ценна помощ ни оказаха съдебните администратори и административните секретари, които предоставиха подходящи условия за организиране на гражданското наблюдение.

ДОКЛАДИ ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА СЪДА

- Доклад за наблюдение на съдебни дела за домашно насилие над жени, 2005 г.: www.court1-rz.hit.bg/, рубрика „Отчети“ - „Годишен“
- Доклад за напредъка на съда в Разград, 2006г.: <http://ngo-rz.org/arhives/dnsr062006.pdf>
- Годишен доклад на съда в Разград, 2006 г.: <http://ngo-rz.org/arhives/rsrosr2005.pdf>
- Първи доклад за напредъка на съда с фокус уязвими групи, 2006 г.: www.court2-rz.hit.bg/, рубрика „Бюлетин“
- Втори доклад за напредъка на съда при прилагане на законите, 2007 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Трети доклад за напредъка на съда с фокус достъп до правосъдие на уязвими групи, 2007 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Наръчник за гражданско наблюдение на съда, 2007 г.: <http://ngo-rz.org/arhives/naru4nik.pdf>
- Четвърти доклад за публичния образ на съда в три града, 2009 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Пети доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на закона за защита срещу домашното насилие, 2010 г.: www.ngo-rz.org
- Шести доклад за гражданско наблюдение на съда в Разград, Шумен, Силистра и Попово, 2010 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Седми доклад за гражданско наблюдение на съда в Търговище, Русе, Добрич и Варна, 2010 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Осми доклад за гражданско наблюдение на съда във Велико Търново, Кубрат, Ловеч и Разград, 2010 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Девети доклад за гражданско наблюдение на съда в Габрово, Левски, Плевен и Червен бряг, 2010-2011 г.: www.watch.ngo-rz.org
- Десети доклад за гражданското наблюдение на съда в Ботевград, Враца, Монтана и Видин, 2011г.: www.watch.ngo-rz.org
- Единадесети доклад за дейността на Центъра на НПО в Разград по прилагане на Закона за защита от домашно насилие, 2011г.: www.ngo-rz.org
- Дванадесети доклад за напредъка на съда в Северна България, 2010г.-2011г.: www.watch.ngo-rz.org
- Тринадесети доклад за гражданско наблюдение на съда в Благоевград, Кюстендил, Дупница, Петрич, Перник и Разлог, 2012г.: www.watch.ngo-rz.org
- Четиринадесети доклад за гражданско наблюдение на окръжни съдилища в градовете Пазарджик и Пловдив и районни съдилища в градовете Асеновград, Велинград, Карлово, Пазарджик, Пещера и Пловдив, 2012г.: www.watch.ngo-rz.org

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION

Фондация Америка за България

Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“

Фондация „Америка за България“ подпомага развитието и растежа на динамичен частен сектор в полза на свободна и демократична България. Основана през 2008 година, Фондацията е наследник на Българо-американския инвестиционен фонд, създаден от Правителството на САЩ чрез Американската агенция за международно развитие. Грантовете, които Фондация „Америка за България“ предоставя, продължават отношенията на доброжелателство и приятелство между народите на САЩ и България.